

**A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
HATÉVES FEJLESZTÉSI TERVE
(2009-2014)**

2008

Szerkesztette:

Duska József igazgató
Dudás György általános igazgatóhelyettes

Az összeállításban közreműködött:

Baczur János közönségszolgálati osztályvezető
Baráz Csaba oktatási referens
Barta Zsolt tájegységvezető
Bartha Attila területi felügyelő
Bartha Csaba területi felügyelő
Becsei Ferenc természetvédelmi őrszolgálatvezető
Bodnár Mihály tájegységvezető
Borbáth Péter területi felügyelő
Ferenc Attila természetvédelmi területőr
Gyórfy Hunor természetvédelmi területőr
Harmos Krisztián területi felügyelő
Holló Sándor földtani és tájvédelmi osztályvezető
Ilonczai Zoltán területi felügyelő
Judik Béla tájegységvezető
Lantos István természetvédelmi területőr
Magos Gábor természetvédelmi területőr
Dr. Molnár Tibor vagyongazdálkodási igazgatóhelyettes
Dr. Nagy Károly jogi és koordinációs igazgatóhelyettes
Schmotzer András kutatási referens
Sulyok József élővilágvédelmi osztályvezető
Szabó Szilárd erdészeti osztályvezető
Szarvas Imre tájegységvezető
Szuromi László tájegységvezető
Szitta Tamás főtanácsadó
Urbán László területi felügyelő
Tóth László tájegységvezető

Tartalomjegyzék

TERVEZŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
1. ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉS. A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG MŰKÖDÉSI TERÜLETE, VÉDETT TERÜLETEI.....	5
2. A FEJLESZTÉSI TERV CÉLJAI ÉS KERETEI	8
2.1. STRATÉGIAI CÉLOK.....	8
2.1.1. Természeti értékek hatékony megőrzésének magvalósítása	8
2.1.2. Nem védett területek természeti értékeinek védelme	8
2.1.3. A természetvédelem társadalmi elismertségének növelése.....	8
2.1.4. Nemzetközi kötelezettségek ellátása.....	9
2.2. JÖVŐKÉP	9
3. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK VÉDELMI EGYSÉGEK SZERINT (NEMZETI PARK, TÁJVÉDELMI KÖRZET, HOZZÁJUK KAPCSOLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET	10
3.1. KELET -ÉS NYUGAT-BÜKKI TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG	10
3.1.1. Bükk Nemzeti Park.....	10
3.1.2. Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet.....	18
3.1.3. Lászbérci Tájvédelmi Körzet	20
3.1.4. Bél-kő természetvédelmi terület	22
3.1.5. Kőlyuk-tető természetvédelmi terület	24
3.1.6. Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi terület	25
3.1.7. Szöllőskei erdő természetvédelmi terület	27
3.1.8. Tardi legelő természetvédelmi terület	29
3.1.9. NATURA 2000 területek.....	30
3.2. MÁTRAI TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG	32
3.2.1. Mátrai Tájvédelmi Körzet.....	32
3.2.2. Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület	36
3.2.3. Siroki Nyírjes-tó természetvédelmi terület	38
3.2.4. NATURA 2000 területek.....	39
3.3. NÓGRÁDI TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG	40
3.3.1. Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet	40
3.3.2. Márkházapusztai fás-legelő természetvédelmi terület	44
3.3.3. Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet.....	46
3.3.4. Sóshartyáni Hencse-hegy természetvédelmi terület	49
3.3.5. NATURA 2000 területek.....	50
3.4. IPOLY-VÖLGYE TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG	51
3.4.1. Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület	51
3.4.2. Hollókői Tájvédelmi Körzet	56
3.5. DÉL-BORSODI TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG	59
3.5.1. Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet	59
3.5.2. Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet	62
3.5.3. NATURA 2000 területek.....	64
3.6. DÉL-HEVESI TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG	66
3.6.1. Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet	66
3.6.2. Erdőtelki arborétum természetvédelmi terület	69
3.6.3. Erdőtelki égerláp természetvédelmi terület.....	70
3.6.4. Kerecsendi Erdő természetvédelmi terület.....	71
3.6.5. NATURA 2000 területek.....	72
4. TÖBB VÉDETT TERÜLETET ÉRINTŐ TERVEZETT FEJLESZTÉSEK	72
5. A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA	75

TERVEZŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) hatéves Fejlesztési Tervének (2009-2014) feladata a Nemzeti Környezetvédelmi Programban, valamint a Nemzeti Természetvédelmi Alapterv III. tervezési periódusában megfogalmazott követelményekkel összhangban meghatározni az igazgatóság stratégiai céljait és ideális fejlesztési elképzeléseit, valamint ezekkel összefüggésben megtervezni az elvégzendő feladatokat. Ily módon, mint alapdokumentum használható fel a döntéshozók számára az igazgatóság költségvetésének tervezéséhez, illetve segítséget nyújt a rendelkezésre álló források leghatékonyabb felhasználásának meghatározásához.

A tervezési folyamat a stratégia meghatározásával indult, majd a természetvédelmi tájegységi igények felmérésével és a költségek tervezésével folytatódott.

Az igazgatóság dolgozói az eddigi kutatási eredmények és megvalósított fejlesztések figyelembe vételével szakterületenként összegezték, majd véleményezték az elkészült tervet, és készen állnak az elkövetkezendő hat évben a megvalósításra.

Eger, 2008. október

Duska József
igazgató

1. ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉS. A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG MŰKÖDÉSI TERÜLETE, VÉDETT TERÜLETEI.

Észak-Magyarország közel 700.000 hektáros területén működő Bükk Nemzeti Park Igazgatóság az ország talán legváltozatosabb, a középhegységi lomberdőktől és hegységperemi dombvidéktől a mocsarakkal-mocsárrétekkel váltakozó síkvidéki, pusztai jellegű élőhelyekig, folyókat kísérő ártéri erdőkig váltakozó területein látja el sokoldalú feladatát. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területe az Északkelet-Magyarországi Régió területén, Nógrád, Heves, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben helyezkedik. A működési területen 1 nemzeti park, 9 Tájvédelmi Körzet, valamint 13 természetvédelmi terület található, összesen 122.280 hektár kiterjedésben. Ex lege védett területeink kiterjedése 2.029,2 hektár. A Natura 2000 státuszú Különleges Természetmegőrzési Területek száma 57, míg kiterjedésük 77.778 hektár, a Különleges Madárvédelmi Területek száma 6, kiterjedésük 227.246 hektár.

Az országban harmadikként megalakult Bükk Nemzeti Park (és Bükk Nemzeti Park Igazgatóság) kezdetben szinte kizárólag hegyvidéki, erdős tájak védelmét, kezelését látta el, majd a későbbiekben az alföldi tájvédelmi körzetek megalakulásával természetmegőrzési tevékenysége jelentősen kibővült. Védett területeinek közel 2/3 része erdőterület, mely jórészt állami tulajdonban és erdőgazdasági részvénytársaságok kezelésében van. Jelentős turisztikai fejlesztések főleg a nemzetközi jelentőségűnek ítélt Európa Diplomás Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Területen, a Világörökség részeként nyilvántartott Hollókői Tájvédelmi Körzetben, a kelet-bükk látogatóbarlangokban és a Felsőtárkányi Oktató- és Látogatóközpontban történtek. Döntően a hazai KAC, valamint nemzetközi LIFE pályázatok révén váltak lehetővé elsősorban síkvidéki táj-rehabilitációs elképzeléseink a Kesznyéteni, Borsodi-Mezőség és Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzetek területén.

A '90-es évek közepétől váltak hozzáférhetővé azok a források, amelyekkel fokozatosan megindíhattuk a kedvezőtlen állapotban levő füves élőhelyeink, fás legelőink, vizes élőhelyeink, földtani értékeink rekonstrukcióját, majd folyamatos fenntartását. Ez a munka bár jelentős értékeket hozott létre és tart fenn jelenleg is, még nagyságrendekkel növelendő!

Kezelési-fejlesztési munkánk tervezésénél mérlegelnünk kell azt a különleges körülményt, hogy erdős területeink változatosságának helyreállítása csak a szervezeti, jogi, pénzügyi állapotok megváltoztatása esetén válik lehetővé és e terv kereteit meghaladó közgazdasági-területvédelmi előkészítést, tervezést igényel. Hasonló a helyzet a többi, sok esetben még nem is védett, ember által fenntartott élőhelytípus (például hagyományos gyümölcsösök, hegylábi kaszálórétek, legelők) kezelésével, amelyek táj léptékű fennmaradása csak a hagyományörző gazdálkodás általános támogatottsága esetén valósulhat meg. Ennek híján a szükséges pénzeszközök folyamatos megszerzése meghaladja erőnket, és így is csak a kívánatosnál sokkal kisebb területre elegendő. Ez az agrártámogatási rendszerben rejlő lehetőségek kiaknázásán alapul. Utóbbi vonatkozásban igazgatóságunk területén két már jelenleg is működő Érzékeny Természeti Terület státuszú terület található (Hevesi-sík ÉTT, Borsodi-Mezőség ÉTT) és továbbiak életbelépését (Taktaköz ÉTT, Bükkalja-ÉTT) is tervezzük.

Igazgatóságunknak kiemelkedő eredményei vannak egyes fajmegőrzési programok megvalósítása terén. A nappali ragadozómadarak (*kerecsensólyom, parlagi sas, békászó sas, kékvércse, hamvas rétihéja*), baglyok (*uhu, uráli bagoly*), szalakóta és számos más madárfaj mellett, egyes emlősök (például *denevérek, ürge, farkas, hiúz*), kétélűek (*alpesi götte*), és egyes nappali lepkefajok komplex védelmét, élőhelykezelését valósítjuk meg. Legveszélyeztetettebb

növényfajaink (például *boldogasszony papucs*, *győzedelmes hagyma*, *tátorján*) védelmére is sikeres programok folynak. A fajmegőrzési programok több esetben is (*kékvércse*, *túzok*, *kerecsensólyom*) nemzetközi LIFE pályázatok támogatásával folynak.

Kiemelkedő jelentőségűek működési területünkön a földtani értékek, hiszen csupán a Bükk-hegységben több mint 1000 barlang, kisebb-nagyobb karszt-üreg és a karsztjelenségek csaknem minden formája megtalálható, de vulkáni eredetű hegységeink is bővelkednek a földtani értékekben. A karsztvíz és más vízbázisok „fenntartható” használatának biztosítása is sokszor erőnket meghaladó feladatot jelent.

Természetmegőrzési tevékenységünket 34 fős természetvédelmi őrszolgálatunk segíti, amelynek munkájához a technikai feltételek adottak, hatékonyságuk azonban a költségkeretek bővítésével fokozható. Munkájukat 273 fő polgári természetvédelmi őr segíti, akik mozgatása, irányítása további munkát igényel.

A természetvédelem társadalmi beágyazódásának segítése, népszerűsítése, a környezeti oktatás-nevelés, valamint ökoturisztikai tevékenységek terén a számos eredményünk, és jelentős fejlesztési elképzelésünk van. Elkészült a Bükk Nemzeti Park Felsőtárkány, Nyugati-kapu Oktató- és Látogatóközpont, tervezett a Szilvásvárad Látogatóközpont és a Mátrai Látogatóközpont kialakítása. Jelentős fejlesztéseket hajtottunk végre a látogatás és bemutatás feltételrendszerének javítása érdekében az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Területen.

Jelenleg védett területeink közel 1/4 része (28.432,4 hektár) van vagyonkezelésünkben. Természetmegőrzési céljainkat többségében bérbeadási kezeléssel valósítjuk meg. E tekintetben jelentős változtatásokat – a jelenlegi szervezeti struktúra mellett – nem tervezünk.

Védett területeink kezelését, természetmegőrzési programjaink sikeres alkalmazását nagymértékben segítenék a tájegységekhez köthető bemutató, oktató, információs központok, tájegység-irodák. E tekintetben jelentős hiányosságaink és terveink vannak, amelyekre az országos és nemzetközi pénzkeretekből pályázunk.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található védett területek

<i>Név</i>	<i>Terület (hektár)</i>
<i>Nemzeti Park</i>	
<i>Bükk Nemzeti Park</i>	43.168,8
<i>Tájvédelmi körzet</i>	
<i>Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet</i>	17.932,2
<i>Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet</i>	13.377,6
<i>Hollókői Tájvédelmi Körzet</i>	149,6
<i>Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet</i>	6.619
<i>Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet</i>	7.425
<i>Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet</i>	6.083,9
<i>Lázbérci Tájvédelmi Körzet</i>	4.053,1
<i>Mátrai Tájvédelmi Körzet</i>	12.178,6
<i>Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet</i>	9.569,8
<i>Természetvédelmi terület</i>	
<i>Bél-kő természetvédelmi terület</i>	97,2
<i>Erdőtelki arborétum természetvédelmi terület</i>	7,2
<i>Erdőtelki égerláp természetvédelmi terület</i>	18,1
<i>Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület</i>	189,3
<i>Ipolytarnóci Ósmaradványok természetvédelmi terület</i>	512
<i>Kerecsendi erdő természetvédelmi terület</i>	119,6
<i>Kölyuktető természetvédelmi terület</i>	117,5
<i>Márkházpusztai fás-legelő természetvédelmi terület</i>	273,2
<i>Siroki Nyírjes-tó természetvédelmi terület</i>	21
<i>Sóshartyáni Hencse-hegy természetvédelmi terület</i>	104,7
<i>Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi terület</i>	4,6
<i>Szöllőskei-erdő természetvédelmi terület</i>	27
<i>Tardi legelő természetvédelmi terület</i>	283,9
<i>Ex lege védett terület</i>	
<i>ex lege védett területek</i>	2.029,2

2. A FEJLESZTÉSI TERV CÉLJAI ÉS KERETEI

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság közép- és hosszú távú stratégiai céljait az alábbiakban foglaljuk össze.

2.1. Stratégiai célok

2.1.1. Természeti értékek hatékony megőrzésének magvalósítása

- Nemzetközi források hatékony bevonása az élőhelyvédelmi és fajmegőrzési, valamint természetvédelmi erdő- és mezőgazdálkodási tevékenységbe;
- A Bükk Nemzeti Park védett legértékesebb tömbjeinek – „A”-zóna, fokozottan védett területek valamint erdőrezervátumok, speciális kezelést igénylő gyepterületek – saját vagyonkezelésbe vétele;
- A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság egyéb védett területein a speciális kezelést igénylő területek saját vagyonkezelésbe vétele;
- Természetvédelmi szempontú, állandó erdőborítást biztosító Pro Silva-típusú természetközeli erdőkezelési, erdőgazdálkodási stratégia magvalósítása;
- Hagyományos gazdálkodási formákra alapozott, természetvédelmi szempontú gyepgazdálkodás folytatása;
- Természetvédelmi őrszolgálati tevékenység fokozása;

2.1.2. Nem védett területek természeti értékeinek védelme

- A nem védett területeken található természeti értékek megőrzési lehetőségeinek feltárása és alkalmazása;
- Védetté nyilvánítások lefolytatása;
- Helyi védetté nyilvánítások menedzselése, támogatási rendszerek bevezetésének elősegítése (Érzékeny Természeti Területek menedzsentje, egyéb támogatási rendszerek felkutatása);
- A lakossággal, gazdálkodókkal való kommunikáció, a természetvédelem céljainak megismertetése és elfogadtatása érdekében;

2.1.3. A természetvédelem társadalmi elismertségének növelése

- Ügyfélbarát, hatékony és az európai normáknak megfelelő európai intézmény kialakítása;
- A természetvédelmi tevékenységgel kapcsolatban lévő intézményekkel, gazdálkodókkal, civil szervezetekkel lévő kapcsolat javítása;
- Természetvédelmi szemléletformálási, környezeti nevelési, oktatási tevékenység erősítése;

- Oktatási-bemutatói funkciójú létesítményhálózat létrehozása;

2.1.4. Nemzetközi kötelezettségek ellátása

- NATURA 2000 hálózat működtetése;
- Ramsari terület működtetése;
- Nemzetközi egyezmények végrehajtása, két- és többoldalú együttműködések létrehozása, működtetése;
- Víz Keretirányelv végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása;

2.2. Jövőkép

Stratégiai céljaink elérésével a következő tulajdonságokkal jellemezhető igazgatóság kialakítására törekszünk:

1. A természeti értékek megóvását táji léptékben megvalósító, az ökológiai rendszereket működésükben és kapcsolataikban megőrző, az ökológiai hálózat fennmaradását biztosító természetvédelmi tevékenység;
2. Természetvédelmi, ökológiai alapokra helyezett, folyamatosan monitorozott természetvédelmi vagyongazdálkodás;
3. Természetvédelmi erdőkezelési modell kialakítása és alkalmazása;
4. A kezelési munkát tudományos alapokra helyező kutatás-szervező szervezet;
5. EU-konform, ügyfélbarát tevékenység és szervezet;
6. A társadalmi elismertséget és a környezettudatosságot növelő ismeretterjesztési tevékenység;
7. A természeti értékeket kímélő, irányított ökoturisztikai fejlesztések, a turisztikai termékek kínálatának növelése;
8. Naprakész adatokkal feltöltött és hatékony természetvédelmi információs rendszer;
9. A természeti értékeket megőrző hagyományos gazdálkodási tevékenységet erősítő menedzsment;
10. Átlátható és a társadalom számára jól kommunikált természetvédelmi tevékenység;
11. Az EU-s követelményeknek megfelelő, előírásokat alkalmazni tudó szervezet.

3. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK VÉDELMI EGYSÉGEK SZERINT (NEMZETI PARK, TÁJVÉDELMI KÖRZET, HOZZÁJUK KAPCSOLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET)

A fejlesztés prioritásait a potenciálisan szóba jöhető források (elsősorban Európai Unió pályázati lehetőségek – Környezet és Energia Operatív Program, Regionális Operatív Programok: Észak-Magyarországi Operatív Program, LIFE+, HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013, South East Europe Programme 2007 – 2013) felhasználásával terveztük, ideális személyi háttérrel (létszám) feltételezve.

3.1. Kelet -és Nyugat-Bükk Természetvédelmi Tájegység

3.1.1. Bükk Nemzeti Park

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1977

TERÜLET: 43.168,8 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 2,7%

Elérendő tulajdoni aránya: 95 %

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 2,8%
- Más állami: 94,5%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 2,7%
- Haszonbérbe adott: 158,3 hektár
- Haszonbérletlők száma: 5

A Bükk Nemzeti Park Magyarország északkeleti részén, hazánk harmadikként megalakított nemzeti parkjaként az Északi-középhegységben elhelyezkedő Bükk hegység tömbjét foglalja magába.

Mind földtani, mind élő természeti értékeit tekintve kiemelkedő jelentőségű. Hazánk barlangokban leggazdagabb vidéke, területén közel 1100 barlang ismert. Számos kisebb-nagyobb karszt-üreg, és a karsztjelenségek csaknem minden formája megtalálható területén. Jellemző formáik többek között a víznyelők, töbrök, zsombolyok, uvalák, lágók, ördögszántások, poljék és az oldásos barlangok.

A hegység gazdag különféle barlangi képződményekben. Ezek között említhetők meg az álló-, a függő- és szalmacseppkövek, a barlangi gyöngyök, a heliktitek, a borsóköképződmények és a mésztufagátak. A Bükk hegység egyik legnagyobb kincse a jó minőségű, tiszta karsztvíz, amely a nagyszámú, tiszta karsztforrásokon keresztül jut a felszínre. A nem karsztos felszín földtani értékei közül említésre érdemes a Bükkalja riolitos vulkáni tevékenységének eredményeként kialakult, többé-kevésbé összesült riolit-riodácit tufákhoz (tűzárkövek vagy ignimbritek) kapcsolódó, szurdokvölgyekkel feltárt oszlopos elválású tűzárkhasábok (Cserépváralja: Felső-szoros) és a laza szerkezetű tufákba vésődő völgyek közti hátaik orrainak délies-nyugati lejtőin, a külső erők által kifaragott jellegzetes kúp alakú képződmények, a kaptárkövek.

A hegység növénytakarójának fajgazdagságát, növénytársulásainak sokféleségét számos tényező alakította ki, amelyben nemcsak a hegység geomorfológiai, klimatikus, alapköveti és talajtani viszonyai játszottak meghatározó szerepet, hanem a növényzet fejlődéstörténete és kapcsolata más területek vegetációjával is. A Bükk növényzeti képét elsősorban a

kontinentális, valamint az Erdély és a Kárpátok közelségére utaló növényfajok és társulások megjelenése határozza meg. A 300-960 méterig emelkedő, változatos alapközetű hegység a Kárpátok és az Alföld közötti köztes helyzetben igen gazdag lehetőséget nyújt a kontinentális síksági és a hűvös magashegységi vegetáció találkozására.

A gazdag geomorfológiai formakincs különleges mikroklimatikus viszonyai között kialakult termőhelyek nemcsak a növényzet mai képét gazdagították, hanem lehetőséget nyújtottak számos jégkor előtti, jégkori és jégkorszak utáni növényfaj, sőt növénytársulás fennmaradásának is.

A Bükk Nemzeti Park, illetve a hegységet övező Bükk-vidék gerinces faunája a különböző faunahatásoknak, a változatos felszíni formáknak és a rajtuk kialakult vegetációnak köszönhetően a hazai átlagnál gazdagabb, sok veszélyeztetett természetvédelmi státuszú faj jelentős állománya él itt. Hideg-nedves élőhely típusain a boreális, boreo-alpin, montán, kárpáti elemek, míg a fennsík déli letöréseinél, vagy a Déli-Bükkben található száraz-meleg élőhelyeken a szubmediterrán, balkáni, kontinentális elemek dominálnak. Értékes színező elemek a csak a Bükkben élő endemikus fajok, (pl. Gebhardt-vakfutrinka), ill. szubendemikus alfajok, mint pl. a bükki szerecsenboglárlka lepke.

A különböző faunahatások, a változatos felszíni formák és a rajtuk kialakult vegetáció lehetővé tette, hogy fajgazdag állatvilág találja meg életfeltételeit a hegységben.

A halak köréből a Kárpát-medencei endemikus alfaj petényi márna a patakok ritka lakója. A hegység montán régiójában szórányosan előforduló alpesi göte a legkarakteresebb, veszélyeztetett kétéltűfaj. A hullófajok közül, csupán a hegység néhány pontján előforduló pannon gyík emelhető ki. A madarakat a nemzeti park területén több mint 100 fészkelő faj képviseli. A hegység legnagyobb értékei a veszélyeztetett fajok jelentős állományából álló nappali ragadozómadarak. Kiemelkedő a globálisan veszélyeztetett parlagi sas, valamint több, Európában veszélyeztetett faj itteni állománya, mint például a békászósas, kígyászölyv, és az ismét megjelenő vándorsólyom. A baglyok több veszélyeztetett fajjal képviseltetik magukat, mint például a kis számban megtalálható uráli bagoly. A hegységből az 1970-es években kipusztult uhu jelen időszakban foglalja vissza egykori költőhelyeit. Egyik legveszélyeztetettebb faj a nemzeti parkban a császármadár rendkívül lecsökkent állománnyal.

Az emlősök köréből kiemelendők a szinte összes hazai fajt felvonultató denevérek. A fajgazdagság és a másutt ritka fajok jelentős állománya a nagy, idős erdőtömböknek és a sok száz barlangnak köszönhető. Különös jelentősége van azon barlangok védelmének, ahol tömegesen telelnek és szaporodnak az egész Európában veszélyeztetett denevérfajok (például hosszúszárnú denevér, kereknyergű patkósdenevér). Jelentős természetvédelmi probléma a hegységben a túltartott patás nagyvadlétszám, melynek szabályozásában fontos szerepe lehetne a visszatelepülő nagyragadozóknak, a farkasnak és hiúzknak.

A NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A védettség fennállásának kezdeti időszakában a természeti értékek felkutatása és az erdészeti munka koordinálása volt az elsődleges cél. Bevezette az erdőgazdálkodás szakmai kontrolljának gyakorlatát az erdőtervezéstől a fahasználati munkák ellenőrzéséig, a korábban szokványos „hagyásfa” helyett kialakította a hagyásfacsoportok visszahagyásának gyakorlatát és a holt faanyag egy részének megőrzését.
- A vegetáció-térképezés és a zoológiai felmérések előrehaladtával kialakította a tervezett „A” zónák rendszerét és összeállította a hasonlóképpen kezelendő erdőrészeket listáját. Kezdeményezte és kidolgozta a folyamatos erdőborítás melletti erdőhasználat gyakorlatát.

- Megszüntette a területén működő 3 kőbányát.
- 1983-84-ben felépítette az első látogatóközpontot, amely Herman Ottó Emlékpark néven több éven át működött.
- Elsők között alakította ki a „Szeleta” tanösvényt, amely a botanika, zoológia mellett az erdészet és kultúrtörténet tárgykörét egyaránt hivatott szolgálni, később különböző kezdeményezésekből jött létre az „Andó kúti” és „Jávor kúti” tanösvények.
- Kialakította a sziklamászás természetvédelmi kontrolljának gyakorlatát.
- A Nemzeti Park területének bővítése három ütemben zajlott le, 1984-ben a Bél-kő fokozottan védett sziklaormának védetté nyilvánításával, 1996-ban a kisgyőri, valamint 2006-ban a felsőtárkányi bővítésekkel.
- Gondoskodott a legfontosabb barlangok lezárásáról, kialakította a barlangok kutatásának, látogatásának gyakorlatát.
- Gondoskodott 2 idegenforgalmi célra megnyitott barlangunk védelméről, a bemutatás feltételeinek kialakításáról, a Szent István-barlang gyógyászati célú hasznosításáról. Mindkét helyszínen történt infrastruktúrafejlesztés (világítás, bemutatóút vonal rekonstrukció), a Szent István barlangnál új fogadóépület került kialakításra.
- A Bükkben közel 1100 nyilvántartott barlang található. Folyamatosan folyik a barlangvédelmi tevékenység, a barlangok felmérése, térképezése, járatbiztosítása, a fokozottan védett barlangok lezárása, így például: Anna-barlang alsó pince lezárása, Nézsai-víznyelőbarlang lezárása és bejáratbiztosítása, Bronzika-barlang lezárása, Soltész-kerti-mésztufabarlang lezárása és bejáratbiztosítása, Pénz-pataki-víznyelőbarlang járatbiztosítás 1. üteme, Viktória-barlang bejáratbiztosítás, Sebes-barlang bejáratbiztosítás, Esztáz-kői-, Létrási Vizes-, Vénusz-barlang kiépítése, Anna-barlang altáró főtebiztosítása.
- Megakadályozta a Nemzeti Park területén a beépítéseket, a természetvédelmi céllal össze nem egyeztethető fejlesztéseket.
- Elkészítette a Nemzeti Park hegyi rétjeinek kataszterét és kezelési tervét.
- 2000-ben megkezdte a hegyi és hegylábi rétek rekonstrukcióját, kezelését közel 300 hektáron (Ortási fáslegelő Keskeny-rét, Feketesár, Csurgói rét, Hutarét, Faktorrét, Nagymező, Lófő-tisztás, Dorongós, Laposágy, Községi legelő, Hetemér, Forrás-völgy, Létrási rétek).
- Elindította több fáslegelő rekonstrukcióját (Kisgyőr, Cserépfalu). A saját tulajdonában levő Hidegkúti fáslegelő egy részén biztosította a terület szürkemarhával történő legeltetését.
- Megoldotta a tardi legelők természetvédelmi kezelését, ahol a birkával való legeltetés következtében megerősödött az ürge állománya.
- A vadászati üzemtervekben – javaslatára – erősen korlátozták az eltartható nagyvad létszámot, különös tekintettel a fauna idegen muflonra.
- Elkészítette és folyamatosan fejleszti a Bükki Nemzeti Park védett és tudományos érdeklődésre számot tartó edényes növényeinek kataszterét, gondoskodott azok megőrzéséről.
- Elkészítette és folyamatosan a BNP gerinctelen és gerinces állatainak kataszterét, gondoskodik ezek élőhelyének megőrzéséről.

- Célzott élőhely kezeléssel, bekerítéssel és őrzéssel megoldotta a fokozottan védett boldogasszony papucsca védelmét.
- Bekerítéssel segítette a fokozottan védett gyözedelmes hagyma állományának gyarapodását.
- 15 éven keresztül a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület közreműködésével megoldotta a veszélyeztetett kerecsensólyom fészkek őrzését, melynek következtében az országos állomány jelentősen gyarapodott. Úttörő munkájával megalapozta a jelenleg folyó kerecsen védelmi LIFE projektet.
- Megoldotta a területén megtelepedő parlagi sas fészkelő helyek megőrzését, melyek sikeres költségeiből kialakulhatott az utóbbi évtizedek erős síkvidéki populációja. Figyelemmel kísérte a megtelepedés folyamatát és a költségeket befolyásoló tényezőket-ezek az ismeretek alapozták meg a faj védelmét szolgáló LIFE projektet.
- A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Bükki Helyi Csoportjával közösen kidolgozta és alkalmazta az ürge visszatelepítésének gyakorlatát.
- A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és a Madártani Intézettel közösen kidolgozta és alkalmazta a kritikus helyzetbe került uhu visszatelepítését.
- Védelmi programot dolgozott ki és alkalmazott a kritikus helyzetbe került alpesi göte védelmére, melynek elemei az élőhely-fejlesztés, megőrzés, áttelepítés, ivadék-nevelés és a hatósági közbeavatkozás volt.
- Kidolgozta és alkalmazta a fokozottan védett békászó sas fiókamentésének programját.
- Kutatás szervezési téren folyamatosan végzi a Nemzeti Park területén a természeti értékek számbavételét, monitorozását. A vegetációtérképezés mellett 200 mintanegyzet felvételezésével elkészült a BNP botanikai alapállapot-felmérése, melyet rendszeres időközönként (5 évente) kerül újonnan felmérésre, így vizsgálva a területen zajló változások irányát és intenzitását.
- Elkészítette a földtani alapszelvények felmérését, védelmüket, karbantartásukat folyamatosan végzi (10 helyszínen).
- Elkészült a Bükki Nemzeti Park kerékpárút hálózatának kijelölése, valamint az azt bemutató térkép.
- Kialakította és működteteti a Felsőtárkányi Oktató- Látogatóközpontot.
- Minősített erdei iskola programot dolgozott ki a Felsőtárkányi Oktató-Látogatóközpontot helyszínére.
- Újonnan megjelent a Bükki Nemzeti Park monográfiakötete, melyet számos egyéb kiadvány – tanösvényismertető, védett természeti területeket bemutató ismertető, a természetvédelmi tevékenységeket, természeti értékeket bemutató leporellók, szóróanyagok - egészítik ki.
- Számos saját készítésű film nyert díjat nemzetközi természetfilm-fesztiválokon, melyek a Bükk élő- és élettelen természeti értékeit, valamint a megőrzésük érdekében folytatott védelmi tevékenységet mutatják be.
- A Nemzeti Park fennállásának 25. évfordulójára elkészült a Nemzeti Park természeti értékeit bemutató film.

TERÜLETEN TALÁLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI INFRASTRUKTÚRA

Oktató- és látogatóközpontok

- Herman Ottó Emlékpark (Miskolc). Jelenleg használaton kívül van az épület a faszerkezet leromlott (életveszélyes) állapota miatt.
- Rejtekek Kutatóház és Oktatóközpont. A Répáshuta külterületén elhelyezkedő központ jelenleg 47 fő befogadására alkalmas szálláshely, erdei iskolai, tábori programok színhelye. Az akkreditált erdei iskolai programot - a miskolci Környezeti Nevelők Egyesülete működteti.
- Nyugati Kapu Oktató- és Látogatóközpont. A látogatóközpont „Karszt és Élővilága” kiállítása diorámákon, terepasztalon és tablókön keresztül mutatja be a karsztterületek védett értékeit, az itt élt ősember lakhelyét. Az épületben 50 fős előadóterem, recepció-ajándékbolt és információs pult üzemel. Az erdei iskola egy korszerű, 40 fő elszállásolására alkalmas szállásépület, közösségi helyiséggel, a parkban sátorozó hellyel és egy 100 m²-es, fedett foglalkoztatóval. Az épülethez kapcsolódó területen kőzetpark (geológiai bemutatóhely) található, illetve innen indul ki egy háromkörös tanösvény-hálózat. 2007 októberében a Nyugati Kapu Oktató- és Látogatóközpont megkapta a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium minősített Erdei Iskola Szolgáltatás elismerő tanúsítványát.

Bemutatóhelyek

- Lillafüred Szent István- és Anna-barlang. A cseppkövekkel gazdagon díszített Szent István-barlang, és a mésztufában képződött Anna-barlang évente több tízezer látogatót vonz.
- Oszlai Tájház. A dél-bükki Hór-völgyben található épületben lévő kiállítás a mindennapos használati eszközökön keresztül mutatja be a dél-bükki falvak lakosainak régi életformáját.
- Szilvásvár, Millenniumi Kilátó, a szilvásvárad Millenniumi tanösvény végpontján a Kalapat-tetőn.
- Felsőtárkány - A "Karszt és élővilága" című kiállítás. A kiállítás bemutatja a hegység jellemző élőhelyeit, védett természeti értékeit, a barlangok élővilágát.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Szarvaskői geológiai tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Szarvaskő környéke	6 km	Geológiai.
Rejteki Tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Rejteki kutatóház	800 m	Természetismereti.
Rejtek – Répáshuta tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Rejteki kutatóház – Répáshuta	9 km	Természeti, kultúrtörténeti, őslénytani, és geológiai ismereteket ad át.
Szalajka-völgyi tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Szilvásvárad	2,6 km	A Szalajka-völgy földtani, víztani, botanikai és tájképi értékeit mutatja be.
Millenniumi tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Szilvásvárad	2,1 km	Geológiai, botanikai, víztani, állattani és erdészeti bemutatás.
Olasz-kapu tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Bükk-fennsík: az Olasz-kapui parkolótól indul	8 km	A tanösvényen megfigyelhetők a fennsík felszínalakítási és botanikai értékei, és a tájképi értékei.
Nagy-mező – Kis-kőhát-zsomboly tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Bükk-fennsík: a Bánya-hegyi volt felső parkolótól indul	3,3 km	A tanösvény a Bükk-fennsík felszínalakítási formakincsét és a Nagy-mező fokozottan védett növényvilágát mutatja be.
Jávorkúti tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Jávorkút környéke	3,2 km	A tanösvény Jávorkút környékének botanikai, zoológiai és földtani értékeit ismerteti.
Felsőtárkány – Kő-közi tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Felsőtárkány környéke	800 m	A Szikla-forrást és a föllette magasodó mészkősziklát, az alatta húzódó Kő-köz nevű sziklaszorost és a tavat fűzi fel.
Felsőtárkány – Vár-hegyi tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Felsőtárkány környéke	10 km	Földtani formációkkal (dolomitbánya, radiolarit-sziklák), a gyertyános tölgyes, submontán bükkös, a mészkerülő tölgyes és a hársas törmeléklető-erdő élővilágával, valamint egy késő-bronzkori erődített teleppel, a Kyjatice-kultúra földvárával ismerteti meg.
Felsőtárkány – Barát-réti tanösvény	Bükk Nemzeti Park, Felsőtárkány környéke	6,5 km	A tanösvény a Kő-köz keleti végétől indul, az Oldal-völgy torkolatáig a sárga jelzésű turistaúton vezet, majd áttér a műút túloldalára, s a karthauzi kolostorromtól egy meredek ösvényen közelíti meg a Lök-bérc oldalában előbukkanó sziklavonulatot, a Bujdosó-kőt
Miskolc – Szinva tanösvény	Bükk hegység, Kis-fennsík, Szinva-völgy	4 km	A tanösvény a Herman Ottó emlékparktól a Szeleta-tetőn át Felsőhárom fölé Lillafüredre vezet, s a Szinva-völgy, a Kis-fennsík és a Garadna-völgy legfontosabb természeti és kultúrtörténeti értékeit mutatja be.
Cserépfalu – Ördögtorony tanösvény	Bükk, Bükkalja, Déli-Bükk (Bükk Nemzeti Park)	10 km	A tanösvény Cserépfalu kulturális nevezetességeit (barlanglakások, mészégetés), valamint a Bükkalja és a Déli-Bükk földtani, biológiai és őstörténeti (Suba-lyuk) értékeit mutatja be.

IRODAHELYISÉGEK

- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság központi irodája, Eger.
- Kelet-Bükki Természetvédelmi Tájegység központi irodája Miskolcon (bérelt).
- Nyugat-Bükki Természetvédelmi Tájegység központi irodája Felsőtárkányban.

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

15. Bükki Nemzeti Park Északi Kapu Látogatóközpont kialakítása Szilvásváradon.
72. Szent István-barlang bemutató útvonal rekonstrukció.
78. Keleti-Kapu Látogató és Oktatóközpont kialakítása Miskolcon.
79. Lillafüred Herman Ottó emlékház és a kapcsolódó szolgálati lakás megvásárlása, felújítás, kiállítás berendezése.

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

1. Gyeprekonstrukció a Bükki Nemzeti Park védett és védelemre tervezett területein (254 hektár, ebből 20 hektár vásárlás).
8. Bükki barlangok megőrzését, természeti állapotának helyreállítását szolgáló beruházások 1. ütem (Anna-barlang lámpaflóra terjedésének megelőzése; Kő-lyuk, Hillebrand Jenő barlang, Lilla barlang, Kis-kőhíti zsomboly, Szepesi-Láner barlangrendszer, Anna-barlang lezárása, létra és egyéb segédeszközök beépítése az István-lápai barlangba és a Szepesi-Láner barlangrendszerbe, Kő-lyuk illegális beásások felmérése és visszatemetése, Anna-barlang és Szinva szorosi barlang védelmét szolgáló ingatlanvásárlások, Szeleta-barlang előtere és barlangbelső rehabilitációja 1. ütem).
10. Elektromos szabadvezetékek madarakra veszélyes tartóoszlopainak szigetelése a BNPI működési területén, 1. ütem (Bükkalja déli előterében középfeszültségű vezetékszakasz madárvédelmi szempontból történő szigetelése 30,4 km hosszban).
12. Kételtű átjárók létesítése a BNPI működési területén (Bogács halastó, Felsőtárkány Szikla-tavak és Oldalvölgyi-tavak).
20. Felsőtárkányi Erdei Iskola bázis fejlesztése.
22. A Hidegkúti fáslegelőn állattartó létesítmények (nyári szállás karámrendszerrel, kútfelújítás, takarmánytároló, gulyásszállás) kialakítása a legeltető marhatartás fejlesztése érdekében.
25. Bükki barlangok megőrzését, természeti állapotának helyreállítását szolgáló beruházások 2. ütem: bejáratbiztosítások (Fecske-lyuk, Ikertebri-víznyelőbarlang, Pénz-pataki-víznyelőbarlang stb.), fokozottan védett barlangok lezárása (Speizi-, Kis-mogyorós-, Nagykömázsa-völgyi-víznyelőbarlang, Szeleta-zsomboly, Pénz-pataki-víznyelőbarlang).

32. Varbói tó mellett kétéltűátjáró kialakítása.
57. Élőhelyrekonstrukció erdős területeken: erdők nem őshonos illetve tájidegen fafajainak őshonos fajokra cserélése, szerkezet átalakítása 60 hektáron.
73. Szent István-barlang lámpaflóra mentesítése.

Forrás: LIFE+

58. Hegyi és hegylábi rétek kezelése, természetvédelmi kezelési módszerek kidolgozása a hagyományos gazdálkodási formák integrálásával és újjáélesztésével.
60. Temészetkímélő gazdálkodási módszerek kidolgozása és végrehajtása a Bükki Nemzeti Park Natura 2000-es erdőterületein.

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

27. Hagyományos művelésű gyümölcsösök génmegőrzési célú rekonstrukciója.
39. Rejteki kutatószállás fejlesztése.

3.1.2. Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1993

TERÜLET: 9.569,8 HEKTÁR

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 1,2%

Elérendő tulajdoni aránya: 15%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 39,8%
- Más állami: 59%
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság: 1,2%
- Haszonbérbe adott: -

A Tájvédelmi Körzet a Heves–Borsodi-dombság középső, hegyvidéki jellegű részén helyezkedik el. A terület kiemelkedő földtani-felszínalaktani, s egyben tájképi értékei a dombvidéket alkotó homokkőhöz kötődnek. A leglátványosabb a bükk-szenterzsébeti Nagy-kő 60–80 m magas, csaknem függőleges sziklafala. A terület jellemző képződménye a „cipőköves homokkő”, mivel a kőzetpadok mentén zsákra, cipóra emlékeztető dudorok sorakoznak. Az erősen összecementált homokkőfoltokat a külső lepusztító erők (eső, szél, fagy) preparálták ki lazább környezetükből. Istenmezején a mintegy 500 m hosszú, 20–30 m magas homokkőfal domború felszínéből a szabályos „sorokban” kiemelkedő konkréciók a helyi lakosságot letarolt szőlősorokra emlékeztették: innen ered a „Noé szőlője” elnevezés és a hozzá kapcsolódó legenda. A vidék rendkívüli hidrogeológiai értékét bizonyítja a 20.000 hektáros saját vízgyűjtő, s az a tény, hogy a Tájvédelmi Körzetben 90-nél több forrásból erednek a kifolyó vizek.

A nagyobb kiterjedésű zonális erdőtársulások – cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek – mellett jelentős területet borítanak az extrazonális bükkösök, s az északi kitétségű lejtők alján valamint a mélyebb völgyekben a kárpáti hatást tükröző, montán bükkösök is megjelennek. E bükkösök díszje az ikrás fogasír, a fehér acsalapu és a sugárkankalin mellett a hazánkban először innen kimutatott pontuszi nőszőfű.

A meredek, déli lejtőkön, viszonylag kis területen alakultak ki melegkedvelő tölgyesek, és egy-két helyen bokorerdő foltok molyhos tölgygel, pukkanó dudafürttel. Ezekben találjuk a Mátra és a Bükk hegylábi részeiről felhatoló erdő-sztyepp fajokat, amelyek sokszor itt érik el elterjedésük északi határait. A vidék vegetációját a fragmentumokban fellelhető lappangósásos sziklaerdők és szurdokerdők is színezik.

Külön figyelmet érdemelnek a patakparti égerligetek, melyekhez fajgazdag mocsári növényzet (mocsárrétek, magassásosok, forráslápok, lápi és mocsári magaskórósok) kapcsolódik. Ezek élőhelyeül szolgálnak olyan ritkaságoknak, mint a széleslevelű gypajúsás, a széleslevelű ujjaskosbor, az óriás zsurló, a mocsári gólyaorr és a szárnyas görvélyfű. A fátlan növénytársulások közül legértékesebbek a meszes homokkősziklákön kialakult sziklagyepek és félszáraz gyepek.

A Tájvédelmi Körzet természetközeli állapotú élőhelyei gazdag gerinctelen faunát rejtenek. A legmelegebb gyepekben rablópillék, barnabundás boglárkalepkék és az ozirisz törpeboglárkák élnek. Az erdőkben, nedves patak völgyekben ma még találkozhatunk szarvasbogárral, havasi cincérral, színjátyszólepkékkel vagy díszes tarkalepkével. A Tájvédelmi Körzet néhány völgyében előfordul a nagy hasascsig, amely megőrzése érdekében élőhelyei az Európai Unió által is védett Natura 2000 területté lettek nyilvánítva.

Az idős bükkösök és gyertyános-tölgyesek ritka fészkelője a fekete gólya és a békászósas, további madárritkaságok a kígyászölyv, a vándorsólyom és a fehérhátú fakopáncs. A terület szlovákiai erdőségekkel való közvetlen kapcsolatát mutatja, hogy a Tájvédelmi Körzet erdeiben több alkalommal előfordult a farkas és a hiúz.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A területet, jellegéből adódóan elsősorban gyalogos turisták, illetve nem szervezett csoportok látogatják, emiatt mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre. Becslések szerint évi 10 000 fő látogatja a védett területet.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Borsodszentgyörgyi gyümölcsös rehabilitációja – a felhagyott gyümölcsös területén szárazzás, kaszálás 13 hektáron, fajtafelmérések, rehabilitációs, újratelepítési terv kidolgozása.
- Tarnalelesz, Leleszi-völgyben akác visszaszorítása 3 hektáron.

IRODAHELYISÉGEK

- A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet bérelt irodahelyisége Borsodnádason (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

62. Gyepterületek rekonstrukciója a Tájvédelmi Körzet területén 30 hektáron.
63. Váraszó, Verőlapai-tó rehabilitációja 1 hektáron (vízbevezető és elvezető árok karbantartása, vízvisszatartó zsilip rekonstrukciója, iszap kotrása, megfelelő vízszint biztosítása).
92. Akácos átalakítása őshonos állománnyá saját vagyongazdálkodású erdőterületeken 14 hektáron (akácirtás, fűrés-injektálás, sarjleverés, őshonos állomány telepítése és ápolása).

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

28. Borsodszentgyörgy, Palinai gyümölcsös és gyep rehabilitációja génmegőrzési céllal 14 hektáron (cserjeirtás, szárazzás, őshonos fajták újratelepítése).

3.1.3. Lázbérci Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1975

TERÜLET: 4.053,1 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 9,9%

Elérendő tulajdoni aránya: 15%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 47,3%
- Más állami: 42,8%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 9,9%
- Haszonbérbe adott: 244,6 hektár
- Haszonbérlok száma: 2

Az Upponyi-hegység területén létrehozott Tájvédelmi Körzet létrehozásának egyik célja a közepén elhelyezkedő Lázbérci-víztározó vízminőség-védelme. Az üledékes és vulkáni kőzetekből felépülő hegység számos földtani és felszínalaktani értéket rejt. Hazánk egyik legnagyobb méretű és leglátványosabb szurdokszerű völgyszakasza az Upponyi-szoros. Karsztosodásra hajlamos mészkövében 25 barlangot tartanak nyilván, az egyik, mindössze néhány méteres üregből gazdag pleisztocén kori őslénytani leletegyüttes (például denevérek, rágcsálók) került elő.

Zonális erdőtársai közül legnagyobb kiterjedésben a cseres-tölgyesek és a gyertyános-tölgyesek fordulnak elő. A bükkösöket alacsony tengerszint feletti magasságban találjuk, jobbára északi kitettségben. Az Upponyi-szorosban fragmentális kifejlődésű szurdokerdő is előfordul, évelő holdviolával. A meleg mészkőlejtőkön fajgazdag melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők illetve ezekkel mozaikoló pusztafüves lejtősztyepprétek találhatóak, a sziklákon ahol a talajtakaró nem vagy kevéssé tud záródni, deres csenkeszes sziklagyepet, nyúlfarkfüves gyepeket, illetve lappangósásos-sziklai perjés állományokat találunk. A löszön, meszes homokkővön kialakult félszáraz irtásrétek a igen virággazdagok.

A Tájvédelmi Körzet vizesélőhelyeit a Csernely-patakot kísérő éger- és fűzligeterdők, valamint az ezekhez illeszkedő magaskórósok, magassásosok képviselik. A hegységet borító erdőtömb mellett nagy gyepterületek, hagyományos művelésű gyümölcsösök találhatóak. A dombvidéki, irtás eredetű félszáraz gyepek hihetetlen virággazdagsága számos védett rovarfaj megtelepedését biztosítja. Ezeken a területeken gyakori a védett északi plebejusboglárka, a barnabundás boglárka és az ozirisz törpeboglárka.

Az Upponyi-szoros délies kitettségű forró sziklagyepeiben mediterrán elterjedésű fajok élnek, míg az északias, hideg gyepekben, törmeléklejtő- és szurdokerdőkben a hűvös hegyvidékekre jellemző fajközösség jött létre. Ilyen kis területen létrejött óriási változatosság hazánkban kevés helyen figyelhető meg. Fészkelő ragadozó madarai közül megemlíthetők a fokozottan védett fekete gölya, békászósas, kígyászölyv és darázsölyv.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A területet jellegéből adódóan elsősorban gyalogos turisták látogatják, számukról pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre. Becslések szerint, a horgászokat is beleszámítva évi 50.000 fő látogatja a védett területet.

IRODAHELYISÉGEK

- A Kelet-Bükk Tájégség bérelt irodahelyisége Miskolcon (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

109. A gyalogos turizmus feltételeinek javítása, Szalamandra tanösvény és kilátó kialakítása a dédestapolcsányi önkormányzattal együttműködésben, az önkormányzat gesztorságában.

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

46. Inváziós és idegenhonos növényfajok visszaszorítása, a természetvédelmi szempontból legértékesebb cserjésedő gyepeken a cserjésedés megállítása Sánta, Dédestapolcsány, Bánhorvati és Uppony községhatárokon 70 hektáron.
56. Lápreakonstruktó, a felhalmozódott szervesanyag eltávolítása Sánta községhatárban 5 hektáron.
64. Védett és veszélyeztetet gerinctelen fajokban gazdag félszáraz gyepek rekonstrukciója, tüzmegelőző sávok kialakítása Borsodbóta községhatárban 30 hektáron.
67. Akácok szerkezetátalakításának megkezdése őshonos fajokra 18 hektáron.

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

29. Tájjellegű gyümölcsfajtákból álló szórványgyümölcsösök felújítása génmegőrzési céllal 2 hektáron.

Forrás: Egyéb

74. Irodahelység kialakítása Dédestapolcsányban.
97. Az „Ostrea” tanösvény felújítása.

3.1.4. Bél-kő természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 2008

TERÜLET: 97,2 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 100%

Vagyonkezelési arányok

- Más állami: -
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 100%
- Haszonbérbe adott: -

A Bél-kő a földtani értelemben vett Központi- és Déli-Bükk tektonikus találkozási zónájában van, ahol is az előző egység triász karbonátos kőzetei szerkezeti vonal mentén érintkeznek a déli egység jurakorú agyagpala- és mészkő-, illetve mélytengeri bazaltösszletével. Földrajzi helyzetéből adódóan két növényföldrajzi körzet határán helyezkedik el, a Délnyugati-Bükk és az Északi-Bükk határán. Ennek megfelelően e két növényföldrajzi tartomány jellemző növényfajai találkoznak a területen. Viszonylag kis kiterjedése ellenére a térszín rendkívül tagolt, az egyes lejtők mikroklímikus viszonyai igen eltérőek, így az alapkőzet összetételének és a rajta létrejött talajok hatásának köszönhetően változatos növényvilág alakult ki. A Bél-kőn találjuk a szirti pereszlény egyetlen magyarországi lelőhelyét. A korai szegfű és a magyarföldi husáng az országban már csak két helyen fordul elő a Bél-kőn kívül.

A fauna összetételét tekintve jórészt azonos a Bükkével. A hegység egyik legritkább egyenesszárnyú faja a szerény tarsza. Egyetlen bükki előfordulási adata a Bél-kőről ismert. A bányászat által felhagyott földalatti bányatérsegeket (I. és II. törő vágatai) úgy zárták le, hogy denevérélőhelyeknek alkalmasak; benépesülésük várható.

Az írásos emlékek bizonyossága szerint a Bél-kő tetején a középkorban vár állott, emellett a hegy nyugati végén lévő sziklatömb elnevezése is – Simon vára – vár, vagy őrhely valamikori léte utal. A tervezési területen lelhető fel az 1720 körül épült Szentháromság remetesség remetelakjának és kápolnájának maradványai. A Bél-kő tömbjének északi lábánál találjuk a bélháromkúti ciszterci apátságot.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Bélapátfalva – Bél-kői tanösvény	Bél-kő természetvédelmi terület, Bélapátfalva, Bél-kő környéke	5 km	A tanösvény a Bél-kő környékének kultúrtörténetét, a hegy földtani felépítését, növénytársulásait és a sziklagyepek növény- és állatvilágát bemutató komplex típusú tanösvény.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület jellegéből adódóan mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre. Becslések szerint évi 5-8.000 fő látogatja a tanösvényen a védett területet.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Fokozottan védett növényfajok felmérése a tavaszi időszakban.
- A lezárt, majd feltört vázatokban fellelt veszélyes hulladék eltávolítása.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nyugat-Bükki Tájegység irodahelyisége Felsőtárkányban (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

82. A Bél-kő tanösvény fejlesztése.
100. Öko- és kalandturizmus megvalósítás az alsó bányaszinten - a bánya 550-es szintjéről induló via ferrata utak, illetve az itt kiépíthető gyakorló sziklafal és beülős drótkötél siklópálya, siklóernyő starthely kiépítése és kiszolgáló létesítmények kialakítása a 440-es szinten a bélapátfalvai önkormányzattal együttműködésben, az önkormányzat gesztorságában.

3.1.5. Kőlyuk-tető természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1998

TERÜLET: 117,5 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 7,2%

Elérendő tulajdoni aránya: 0% *(Cél a magántulajdonosoktól történő kisajátítás, majd ez után az FVM Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet vagyonkezelésébe való átadás).*

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 49%
- Más állami: 43,8%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 7,2%
- Haszonbérbe adott: -

A természetvédelmi területet 1998-ban hozták létre a területen meglévő szőlő génbanki anyagok és szőlő törzsültetvényeket megőrzése érdekében. Mivel a terület bizonyos szőlőfajták törzsültetvényeinek fenntartását és létesítését szolgálja, ezért bárminemű egyéb gazdálkodási tevékenység nem engedélyezett. A Biológiai Sokféleség Egyezmény kihirdetéséről szóló törvény alapján a génforrások megőrzésére irányuló tevékenységek során nemzetközileg egyeztetett, standard módszertani ajánlásokat és előírásokat kell alkalmazni.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület jellegéből adódóan mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre. Turizmus nem irányul ide, csupán a területen gazdálkodási tevékenységet folytatók jelennek meg a területen.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériummal történt megállapodásnak megfelelően a kisajátítás megkezdése

IRODAHELYISÉGEK

- A Nyugat-Bükk Tájegység irodahelyisége Felsőtárkányban (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Egyéb

111. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériummal történt megállapodásnak megfelelően a kisajátítás végrehajtása, majd az FvM Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet vagyonkezelésébe való átadás.

3.1.6. Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1960

TERÜLET: 4,6 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: -

Elérendő tulajdoni aránya: a jelenlegi megfelel a természetvédelmi céloknak

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 100%

A természetvédelmi terület a Szomolya fölött emelkedő Vén-hegy nyugati lejtőjén, a Kaptár-völgyben helyezkedik el, ahol a riolittufa vonulat nyolc nagyobb, fülkés sziklára, sziklavonulatra, kőkúpra tagolódik. Ez hazánk legtöbb fülkével (117 db) rendelkező kaptárkő csoportja.

A terület klíma- és talajviszonyai alapján eredeti növényzetét cseres-tölgyes és tatárjuharos-molyhostölgyes társulások alkották. Erre utalnak az ősi vegetáció maradványfajai: a tatárjuhar, a molyhos tölgy, a gyöngyvirág, a széleslevelű salamonpecsét, a soktérű salamonpecsét és az olasz harangvirág. A kaptárkövek felett erdőssztyepp vegetáció, a sziklákon kisavanyodó mészkérülő gyepek alakultak ki. Ritka, védett fajaik a piros kígyószisz, a bunkós hagyma, a borzas árvalányhaj és a Janka-tarsóka. A völgytalpi gyepeket máig rendszeresen legeltetik, így taposástűrő növényzet alakult ki, melynek ritka, védett fajai a Sadler imola és a réti iszalag.

A terület jelentős állattani értékekkel is rendelkezik. Az egykori tatárjuharos-tölgyes élőhely-típushoz kötődnek olyan védett ritkaságok, mint a fokozottan védett magyar fésűbagoly. Szintén a tölgyes szegélyeken repülnek az Európai Unió által is védett díszes tarkalepkék.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Szomolyai kaptárkövek tanösvény	Szomolyai Kaptárkövek természetvédelmi terület	4 km	Szomolya központjából nyugati irányba vezet ki a tanösvény, mely az 1960-ban védetté nyilvánított, 4,8 hektár nagyságú Szomolyai Kaptárkövek TT természeti és kultúrtörténeti értékeit mutatja be. A Vén-hegy nyugati lejtőjén, a Kaptár-völgyben helyezkedik el a nyolc nagyobb, fülkés sziklára, kőkúpra tagolódó riolittufa vonulat, mely Magyarország legtöbb fülkével (117 db) rendelkező kaptárkő-csoportja.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület jellegéből adódóan mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre. Becslések szerint évi 5.000 fő látogatja a védett területet.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Elsősorban a gyorsan terjedő akác veszélyezteti ezeket: gyökérzete behatol a kőzet repedéseibe és kitágítja azokat, ami egyes kőzetdarabok leomlásához, leszakadásához, hosszú távon a kaptárkövek pusztulásához vezet. A kaptárkövek megóvása, veszélyeztetettségük csökkentése érdekében civil természetvédő szervezetek bevonásával évek óta rendszeresen akácirtást végzünk a kaptárkő-csoportokon.
- Tanösvény kialakítása.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nyugat-Bükk Tájegység irodahelyisége Felsőtárkányban (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

83. Tanösvény fejlesztése, tanösvényismertető füzet kiadása a Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi területen.

Forrás: Egyéb

84. A kaptárköveket veszélyeztető akác visszaszorítása.

3.1.7. Szöllőskei erdő természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1976

TERÜLET: 27 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: -

Elérendő tulajdoni aránya: 100%

Vagyonkezelési arányok

- Más állami: 100%

A terület az UNESCO által meghirdetett „Ember és Bioszféra” kutatási program egyik részeként, a „Síkfőkút Projekt” keretében folyó hosszú távú ökoszisztéma-kutatások zavartalan természeti körülményeit biztosítja.

A program keretében elvégzett kutatásokat a Kossuth Lajos Tudományegyetem (ma: Debreceni Egyetem) Ökológiai Tanszéke kezdeményezte, mely célul tűzte ki a hazai klímazonális cseres-tölgyes erdők szerkezetének és „működésének” tanulmányozását. Az ökológiai kutatások tárgyát képező cseres-tölgyes hazánk legelterjedtebb erdőtársulása, mely valamikor az ország 19,5%-át, ma alig 2,5%-át alkotja. A kutatási célból védetté nyilvánított erdő homogén, kocsánytalan tölgy – csertölgy fából álló, dús cserje- és változatos lágyszárú-szintű állomány. A fák sarjeredetűek, koruk jelenleg közel 100 év, a védettség kimondása óta erdőgazdálkodási tevékenység nem folyik a területen. Az ökológiai kutatások nemcsak az erdő részletes vizsgálatait tartalmazzák, hanem a közel azonos termőhelyi adottságú rontott erdők, illetve a szomszédos agrárterületek (szőlők, szántóterületek) produkciós biológiai, illetve szukcesszionális vizsgálatait is. A tudományos eredményeket a kutatók több monográfiában, tudományos cikkben tették közzé.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület jellegéből adódóan mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre. Becslések szerint évi 500 fő szakmai közönség látogatja a védett területet.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A területen folyó kutatómunka nyomán követése, eredményeinek alkalmazása a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság erdőkezelési tevékenységében.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nyugat-Bükk Tájegység irodahelyisége Felsőtárkányban (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

107. Szöllőskei erdőt és az ott folyó kutatómunka eredményit bemutató ismertető füzet kiadása.

Forrás: Egyéb

108. A Szöllőskei erdő területén folyó kutatómunka zavartalanságának hosszú távú biztosítása a terület Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyonkezelésbe vételével.

3.1.8. Tardi legelő természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 2007

TERÜLET: 283,9 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 86,3%

Elérendő tulajdoni aránya: 100%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 13,7%
- Más állami: -
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 86,3%
- Haszonbérbe adott: 180,5 hektár
- Haszonbérlők száma: 8

A Bükk Nemzeti Park kijelölésekor sajnálatosan a hegység déli előterét képező értékes, nem erdős területek nem kerültek védelem alá, lévén az alapításkor a fő vezérlőelv „hazánk első erdős nemzeti parkjának megalakítása” volt. A déli előtér védelme érdekében újabb védett területek kialakítása vált szükségessé.

A védelem fő célkitűzése a területen található természetes mocsárrét és löszvegetáció (löszgyepek, cserjések, lösztölgyes fragmentumok), illetve az ott élő védett és fokozottan védett flóra és faunaelemek élőhelyeinek fenntartása, az itteni élővilág gazdagságának, változatosságának, a terület mozaikosságának megőrzése, melybe az ember extenzív területhasználata által kialakított, és a természetes folyamatok által létrehozott élőhelyek védelme egyaránt beletartozik. Sajátos élőhelyet jelentenek a Pokol-oldal hajdani gyümölcsösei, melyekben értékes gyümölcsfajták lelhetők fel.

A botanikai értékek közül kiemelkednek az árvalányhajas gyepekhez, illetve sztyeppcserjésekhez köthető elemek, mint például a hosszúlevelű- és a bozontos árvalányhaj, a magyar lednek, a törpemandula, a fekete kökercsin, a tavaszi hérics, a nagyzezerjófű, a piros kígyószisz és a Janka-tarsóka. A gyepterületek értékes gerinctelen faunájából megemlítendő a pusztai és a magyar tarsza, a nagy tűzlepke, a nagyfoltú hangyaboglárka, az északi boglárka és a terzitész sokpöttyös boglárka. A gyepterületek vonzzák a térség ragadozómadarait, a fokozottan védett parlagi sast, a békászó sast, a kígyászölyvet és az utóbbi években megtelepedett uhut. A völgytalpi mocsárréteken a csapadékosabb években a haris is megtelepszik. A legeltetés visszaállításával reményeink szerint a honos ürgepopuláció is megerősödhet.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület jellegéből adódóan mérési adatok nem állnak rendelkezésünkre. Turizmus a területre nem irányul, becsléseink szerint évente néhány száz fő látogatja a védett területet.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Löszlegelő és löszgyep megőrzése, a löszlegelőn az extenzív legeltetés feltételeinek újbóli megteremtése, cserjeirtás, szárazzás összesen 100 hektáron.
- A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által életre hívott Csemeték Napja Program első hagyományteremtő rendezvénye keretében 2008 április 24-én 10

hektárnyi tölgyerdő, 97.600 csemete telepítése a természetvédelmi területen, mely a 2007-ben született magyar gyermekeket jelképezi.

IRODAHELYISÉGEK

- A Kelet-Bükk Tájégség bérelt irodahelyisége Miskolcon (ügyfélszolgálati iroda, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyek intézése, hatósági ügyek véleményezése).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

2. Cserjésedő gyepek rekonstrukciója („Gyeprekonstrukció a Bükk Nemzeti Park védett és védelemre tervezett területein” című pályázat részeként).
23. Állattartó létesítmények kialakítása (karámrendszer, kútfelújítás, nyári szállás, trágyatároló, birkafürösztő) a legeltető állattartás fejlesztése érdekében a Tardi-legelőn (juh, kecske, ló, marha).

3.1.9. NATURA 2000 területek

KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK

- Bükk hegység és peremterületei KMT

KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

- Bükk-fennsík és a Lök-völgy KTT
- Hór-völgy, Déli-Bükk KTT
- Szarvaskő KTT
- Kisgyőri Ásottfa-tető - Csókás-völgy KTT
- Miskolctapolcai Tatár-árok - Vörös-bérc KTT
- Kisgyőri Halom-vár - Csincse-völgy - Cseh-völgy KTT
- Vár-hegy - Nagy-Eged KTT
- Tard környéki erdőssztyepp KTT
- Szomolyai Kaptár-rét KTT
- Ostoros-patak menti erdőpuszta KTT
- Egerbakta-Bátor környéki erdők KTT
- Hevesaranyosi-Fedémesi dombvidék KTT
- Gyepes-völgy KTT
- Izra-völgy és az Arlói-tó KTT
- Borsodbótai Kotyindó-tető KTT
- Upponyi-szoros KTT
- Csernely-patak völgye KTT
- Sátai Tökés-völgy KTT
- Domaháza: Hangony-patak völgye KTT
- Nagybarcai Liget-hegy és sajóvelezdi Égett-hegy KTT
- Ózdi Harmaci-dombok KTT
- Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente KTT

- Sajómercsei Körtvélyes-dűlő KTT

3.2. Mátrai Természetvédelmi Tájegység

3.2.1. Mátrai Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSA: 1985

TERÜLETE: 12.178,6 HEKTÁR

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 5,8%

Elérendő tulajdoni aránya: 20 %

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 13,4%
- Más állami: 80,8%
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság: 5,8%
- Haszonbérbe adott: 63,4 hektár
- Haszonbérlők száma: 2

A Mátra a Kárpátok belső vulkáni övezetéhez tartozik. Egyik látványos geológiai képződménye a parádfürdői Ilona-völgy, ahol a kőzetcsonk a patak 8 m magas vízésésén zúdul alá. A vulkáni kőzetekben a hegység déli oldalán a Tarjánka-patak hazánk egyik legszűkebb szurdokát alakította ki. Jellemzőek a sziklafalak, kőbástyák, előterükben a durva törmelékből álló törmelékmezők és a kötengerek, melyek a jégkorszak során alakultak ki, a fagy kőzetaprózó hatására. A fokozottan védett Csörgő-lyuk barlang hazánk leghosszabb (370 m) nem karsztosodó kőzetben kialakult barlangja. A vulkáni utóműködésnek köszönhetően a hegységben sok csevice tör fel a felszínre. Ilyenek a parádfürdői Szent István-forrás (Ilona-völgy), a parádóhutai Klarissza-forrás, a Mátraderecske és Parádsasvár térségében lévő források.

A Mátra erdős táj, változatos erdőtársulásokkal. Minden hazánkra jellemző klímazonális erdőtársulás megtalálható. Legjelentősebbek a cseres- és gyertyános tölgyesek, illetve a bükkösök. Két erdőrezervátumunk kiemelkedő érték. A növény és állatfajok közül értékesek a hegyvidéki fajok, mint a havasalji rózsza, havasi iszalag, havasi ribiszke, pávafarkú salamonpecsét és piros mécsvirág. Forráslápok ritkasága a hegyi perje, csermelyaggófü, erdei ujjaskosbor. Az erdőirtások nyomán keletkező hegyi réteken, lápréteken, sztyepréteken él a szibériai nőszirm, az osztrák tárnicaska, a kornistárnics, a fekete kökercsin és a gömbös kosbor. A hegység ritka, védett kételtű fajai az alpesi götte, a sárgahasú unka, a gyepi béka és a foltos szalamandra. A mátrai melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők igen ritka, fokozottan védett hullófaja a pannonyík. A nagy területű, zárt erdőknek, illetve a környező peremterületeknek igen gazdag a madárvilága. A fokozottan védett fajok közül említést érdemel a vándorsólyom, a parlagi sas, a kígyászölyv, a fehérhátú fakopáncs és a fekete harkály. A Mátrában számos védett emlősfaj is élőhelyet talál. Az idős, lombos erdők korhadó fatörzseinek odúiban lel menedékre számos denevérfaj. Az igen óvatos, rejtett életet élő vadmacska az érintetlen idős erdők lakója.

A hegység kultúrtörténeti emlékei közül kiemelkednek az ókori és középkori várak. A domoszlói Oroszlánvár, a gyöngyössolymosi Nyestetvár, a markazi vár és a mátraszentimrei Ágasvár egyaránt meredek oldalú, s így nehezen megközelíthető hegytetőkre épültek.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Ilona-völgyi tanösvény	Mátrai Tájvédelmi Körzet	8 km	Geológiai tanösvény.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

Település megnevezése	Vendégek száma	
	Összesen	Ebből külföldi
Gyöngyös	44823	2533
Mátraszentimre	10862	35
Parád	9349	270
ÖSSZESEN	65034	2838

Forrás: Gyorstájékoztató: Turizmus, 2003. szeptember, KSH.

A vendégek 5%-át jelentő külföldiek száma, és az általuk eltöltött vendégéjszakáké is csökkent. A belföldi vendégek száma 5,9 %-kal, és az általuk eltöltött vendégéjszakák száma is 3,9 %-kal nőtt.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Élőhely-rekonstrukció erdőterületeken: akác visszaszorítása a Mátrai Tájvédelmi Körzetben 1 hektáron. Az újonnan bevezetett módszerrel (fúrásos-injektálásos kezelés) közel 100 %-os eredményt sikerült produkálni.
- Vizesélőhelyek rekonstrukciója: Parád Kőrismocsár vízpótlása. Az elvégzett beavatkozások eredményeképpen sikerült a számos védett növény- és állatfajnak élőhelyet nyújtó terület állandó vízutánpótlását biztosítani. Elvégzett munkák: utak tisztítása 50 méter hosszban, átereszek beépítése 1 ponton, gát kialakítása 5 méter hosszban.
- Élőhely-rekonstrukció a Mátrai hegyi réteken: Óvár-rétek 3 hektár, Somhegybükk 9 hektár, Tugár, Fallóskúti rétek 13 hektár. Az élőhelykezelések célja a hegyi rétek beerdősülésének megakadályozása kézi bozótirtással, gépi szárzúzással, kaszással. Az elvégzett élőhelykezeléseknek köszönhetően számos védett növényfaj állománya növekedett, korábbi irodalmi leírásokban szereplő fajok előfordulását sikerült bizonyítani.
- A Tájégségközpont épületét (a tervezett Látogató- és Közönségszolgálati Központ helyszíne) a közmunkaprogram keretében felújítottuk, és 4 fő részére alkalmas irodát, tárgyalót, valamint kis előadót hoztunk létre benne.
- Rétfenntartási munkákat végzünk Mátraszentimre közigazgatási területén megközelítőleg 30 hektáron. A Parádi-rét művelési ágú saját területeket bérbeadás útján kezeljük, ahol mintegy 30 hektárnyi területet kaszálnak, illetve legeltetnek. A rétek állapota jelentősen javult, az összetömörödött fűvar eltűnt a területről, a gyepruktúra kedvező irányba változott.
- Erdőfenntartási munkákat 500 hektár területen végzünk a természetes erdőkép kialakítása céljából (ápolások, tisztítások, minőségi csoportos gyérítések, törzskiválasztó gyérítések, akác visszaszorítása fúrásos-injektálásos kezeléssel).

- 2005-től folyamatosan urali bagoly költőládák kihelyezését végezzük, 17 láda került kihelyezésre. A faj 2006-óta bizonyítottan költ a Mátrában.
- A parlagi sas védelme érdekében folytatott tevékenységeknek (erdészeti munkák koordinálása, műfészkek kihelyezése) köszönhetően a faj egyedszáma 1-ről 4 párra nőtt. A Markazi Vár-völgyben 6-7 fiatal áttelelő példány figyelhető meg minden évben.
- Nagyragadozó monitoringot működtetünk, melynek eredményeként többször, valószínűsíthetően farkas, vagy hiúz prédát sikerült találnunk.
- Folyamatosan végezzük a fokozottan védett pannongyík élőhelyeinek monitorozását. Az erős populációkat felmértük, illetve számos új lelőhelyet sikerült találnunk (a korábbi 3 lelőhely 9-re nőtt).
- Minden évben elvégezzük a 24-es főút mentén a békamentést, illetve megfelelő létszám esetén a nádfonat kihelyezését is. Emellett a tavaszi időszakban alpesi göte mentőakciókat végzünk. A fenti műveletek eredményeképpen több ezerre tehető azon állatok száma, melyek biztonságos szaporodóhelyre lettek menekítve. A fentiek igényelték mesterséges szaporodóhelyek létesítését, melyeket az állatok elfoglaltak.
- Botanikai és zoológiai adatgyűjtést aktívabban végzünk, mely adatok elengedhetetlenek a területek megfelelő védelme érdekében, és a helyes kezelések kivitelezéséhez.

IRODAHELYISÉGEK

- A Mátrai Természetvédelmi Tájegység irodaépülete Mátrafüreden (Mátrai Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézés, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

17. Mátrai Természetvédelmi Tájegység Látogató -és Közönségszolgálati Központjának kialakítása Mátrafüreden.

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

3. Rétrekonstrukció és élőhelykezelés a Mátrai Tájegység védett és Natura 2000 területein 168 hektáron.
11. Denevérvédelmi szempontból jelentős földalatti mesterséges üregek omlás elleni biztosítása: Antal-táró – omlás és gázveszély elhárítása (pályázat címe: XIX. századi érces kutató táró rehabilitációja, denevérvédelmi szempontok szerinti bejárat kialakításával).

24. Legeltetés feltételeinek (földút helyreállítása, nyári szállás, karám, ellető és szénatároló kialakítása, itatóhely-csordakút építése, villanypásztor) megteremtése a Parádi legelőn.
30. Földtani és denevérvédelmi szempontból jelentős földalatti mesterséges üregek omlás elleni biztosítása, rehabilitációja: Gyöngyösoroszi – Száka-csurgói-táró és Pásztó – Kistölgyes-bérci-táró.
86. Domoszló, Hegyes-hegy területén akác visszaszorítása 5 hektáron.
87. Gyöngyös, 24-es út (Sás-tó) békaátjáró kialakítása.
88. Hasznosi víztározó mellett kétéltű átjáró kialakítása.

3.2.2. Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1975

TERÜLET: 189,3 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 62,7%

Elérendő tulajdoni aránya: 99%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 0,8
- Más állami: 36,5%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 62,7%
- Haszonbérbe adott: -

A Mátra déli peremhegyét a szőlőkultúrák fölött megmaradt egyedülálló, növénytanilag ritkaságokban bővelkedő növényzete és lepkefaunája miatt nyilvánították védetté. A hegység tömbjéből délre előrenyúló vulkáni alapközetű hegy biogeográfiai jelentősége abban áll, hogy az Alföld felől nyitott, így a hegy lábperemi elemek könnyen keveredhetnek az elsősorban kontinentális elterjedésű pusztai elemekkel. A hegy legértékesebb élőhelyeit az egykori szőlőterületeken differenciálódott árvalányhajás erdőssztyepprétek, törpemandulás cserjések, magyar perjés sziklagyepek, melegkedvelő tölgyesek jelentik. Az északi kitérítésben található kornistárnicsos kaszálórétek, valamint a Szent-Anna-tó fragmentált higrofil növényzete tovább fokozza a terület élőhely- és fajdiverzitását. A hegy jelentős kultúrtörténeti értéket is képvisel.

Az igazi ritkaságok a területen a szubmediterrán rokonságú ezüstös útifű, a bugás veronika és a sápadt lednek. Számos orchidea faj is megjelenik, például a tarka-, az agár- és a poloskaszagú kosbor. Különleges a sziki kocsord jelentős előfordulása a rajta élő fokozottan védett lepkével együtt, a szürkés hangyaboglárka erős állománya, vagy a rendkívül ritka sztyeplepke megléte a területen. Az állatvilág legértékesebb képviselői az ízeltlábúak közül kerülnek ki, de él itt a fokozottan védett pannonyík is.

A kisebb testű énekesmadarak közül a zárt erdők és a nyílt gyepek, sztyepprétek lakói egyaránt megfigyelhetők. Fontos fajok a bajszos sármány és a kerti sármány. A kabasólyom, vándorsólyom, parlagi sas rendszeresen vadászik a területen. A Szent-Anna-tó fontos kételtű szaporodóhely, búvóhely madarak számára, ritka növények, például pocsolyalátonya és buglyos boglárka lelőhelye.

A terület természeti értékeinek megismerését tanösvény segíti, amelynek kiindulópontja Gyöngyösön van.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Gyöngyösi Sár-hegy természeti értékeit bemutató tanösvény.	Gyöngyösi Sár-hegy tt	9 km	Természetismereti tanösvény.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A természetvédelmi területen forgalomszámlás nem történt, a tapasztalatok azt mutatják, hogy jelentős a turistaforgalom. A hegyen keresztülhaladó turistajelzés, az itt található tanösvény jelentős vonzerővel bír, illetve a védett terület településekkel körbefogott. A látogatók becsült száma 7000 fő/év.

**A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK,
TEVÉKENYSÉGEK**

- Élőhely-rekonstrukciós program végrehajtása, cserjésedés és gyomosodás visszaszorítása. A nyugati lejtőn 12 hektáron, a Dobóczy-laposon 5 hektáron, a Sár-hegy legelőn 3 hektáron történ cserjeirtás, illetve szárazzás, majd kaszálás. Az elvégzett kezelések hatására a gyeper regenerálódása volt megfigyelhető, számos növényfajt sikerült „újra” megtalálni.
- Vízbevezető árkok tisztítása a Szent Anna-tó környékén 100 méter hosszban.
- Madárodúk kihelyezése (füleskuvik, énekesmadár odútelep kialakítása).
- Sorompók helyreállítása (2 db).
- Tanösvény táblák folyamatos karbantartása, pótlása (12 db).

IRODAHELYISÉGEK

- A Mátrai Természetvédelmi Tájégség irodaépülete Mátrafüreden (Mátrai Természetvédelmi Tájégség ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézés, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

44. Területvásárlás, rétrekonstrukció és élőhelykezelés a természetvédelmi terület védelemre tervezett egységein 66 hektáron.
89. Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi területen akác visszaszorítása 2 hektáron.
103. Szent-Anna tó vizesélőhely fejlesztése, rehabilitációja: nádvátság, szukcesszió lassítása illetve megállítása, vízbevezető árkok karbantartása, vízzáró réteg helyreállítása a természetvédelmi szempontból optimális vízmennyiség biztosítása céljából.

3.2.3. Siroki Nyírjes-tó természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1975

TERÜLET: 21 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: -

Elérendő tulajdoni aránya: 100%

Vagyonkezelési arányok

- Más állami: 100%

Sirok község határában a Darnó-hegy északkeleti oldalában, 280 m tengerszint feletti magasságban, egy 2–3 m mély lefolyástalan mélyedésben található hazánk egyik legértékesebb tőzegmohás lápja, a siroki Nyírjes-tó. Hazánkban a klimatikus adottságok miatt csak igen kis területen található meg ezen lápi élőhelyek, melyeket számos reliktum jellegű fajnak biztosítanak életteret. A lápot szegélyező nyílt vizű „lag-zóna” és rekettyefűz cserjés veszi körül a tőzegmohás lápot, amelyben 7 tőzegmoha fajt is sikerült kimutatni. A gyepalkotó hüvelyes gyapjúsás mellett igazi botanikai kuriózumot jelent a gyapjasmagvú sás, a kereklevelű harmatfű és a molyhos nyír.

A tőzegmohákkal borított tó állatvilágáról ma még kevés információ áll rendelkezésre. Korábbi földtörténeti korokat képviselő, régen kihalt csigák közül sokat azonosítottak már a kutatók, azonban a tó jelenkori faunája még feltárássra vár. Az ismeretek elsősorban az olyan alsóbb rendű csoportokról hiányosak, mint például a mohákban élő medveállatkák, vagy más, mikroszkopikus méretű, a tőzegmohás tavakra jellemző állatok.

A magasabb rendű állatfajok a tavat körbevevő tölgyes erdőkből kerülnek ki. A tavat szegélyező nyíreken előfordul a nyír csücsköslepke, a füzeiken pedig a kis színjátszólepke él. A madarakat a dús aljnövényzetben költő füzikék, a cserjeszintben költő rigók és poszáták képviselik.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A természetvédelmi területen forgalomszámlás nem történt. A terület kis kiterjedése, illetve viszonylagos „elzártsága” miatt nem mérvadó a turistaforgalom. Valószínűbb, hogy a szakmai közönség (egyetemi, főiskolai hallgatók, oktatók, kutatók) általi látogatottság nagyobb mérvű. A látogatók becsült száma 500 fő/év.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A láp felszakadása következtében kiszáradt nyírek, rezgőnyarak eltávolítása történt meg a szukcesszió megállítása érdekében két alkalommal 1-1 hektár területen.
- Természetvédelmi ismertető tábla kihelyezése, valamint a meglévő tábla felújítása történt meg.

IRODAHELYISÉGEK

- A Mátrai Természetvédelmi Tájégség irodaépülete Mátrafüreden (Mátrai Természetvédelmi Tájégség ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel

kapcsolatos ügyintézés, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Egyéb

59. A lágyszárú növényzet - főként nád - téli fagyban történő levágása, a területről való elszállítása. A sarjadzva növekvő nyírek, nyarak és rekettyefüzek szintén fagyon történő ritkítása. A környező erdőrészek érintetlenségének, de legalábbis erős záródásának fenntartása.

3.2.4. NATURA 2000 területek

KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK

- Mátra KMT

KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

- Boldogi Vajda-rét KTT
- Verpeléti Vár-hegy KTT
- Recski Hegyes-hegy KTT
- Gyöngyösi Sár-hegy KTT
- Mátra északi letörése KTT
- Gyöngyöstarján Világos-hegy és Rossz-rétek KTT
- Mátrabérc - Fallóskúti-rétek KTT
- Gyöngyöspatai Havas KTT
- Nyugat-Mátra KTT
- Apci Somlyó KTT
- Petőfibányai Kopasz-hegy KTT

3.3. Nógrádi Természetvédelmi Tájegység

3.3.1. Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1989

TERÜLET: 6 619 HEKTÁR

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 23%

Elérendő tulajdoni aránya: 33%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 13%
- Más állami: 64%
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság: 23%
- Haszonbérbe adott: 374,8 hektár
- Haszonbérlők száma: 20

A Tájvédelmi Körzet védettségének indoka és célja a terület földtani természeti értékeinek, a táj jellegét meghatározó, az andezit és bazalt vulkánosságra jellemző földfelszíni formáknak, a felszíni vizeinek, a védett növény- és állatfajoknak, a természetes növénytársulásainak megőrzése, a települések jellegzetes tájképi adottságainak, valamint a területen található történelmi emlékeinek megóvása.

A terület kutatási eredményei alapján természetvédelmi oltalom alatt álló 75 növény-, 4 gomba-, és 88 gerinctelen, illetve 216 gerinces állatfaj található a Tájvédelmi Körzet területén. Növénytársulásai közül különösen értékesek a szubmontán bükkösök, a tölgyesek és a molyhostölgyes bokorerdők, valamint a sziklagyepek még megmaradt foltjai. A geológiai értékek közül a Salgó, a Kis-Salgó vagy Boszorkánykő, a Szilváskő környéki bányák feltárásai és másodlagos barlangrendszere, valamint az eresztvényi bányák feltárásai feltétlenül kiemelését érdemelnek.

A Tájvédelmi Körzet csatlakozik a Szlovák Köztársaságban lévő Cerová Vrchovina Tájvédelmi Körzet 16 278 hektáros területéhez.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Salgótarján-Salgóbánya: Boszorkány-kő Geológiai Tanösvény	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	400 m	A tanösvény a pliocén-pleisztocén korú 2,4-2,2 millió év között lezajlott) bazaltvulkanizmus jelenségeit mutatja be, a Kis-Salgó (Boszorkány-kő) 571 m magas bazaltkúpját övezi.
Salgótarján-Rónabánya: Szilvásokői Geológiai Tanösvény	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	3,5 km	A tanösvény érinti a Gusztáv-táró bejáratát a Bagó-kő kőfejtőjét, a hideg mikroklímájú, szétnyíló hasadékokat (álbarlangokat) és egy oszlopos, pados-lemezes szerkezetű bazaltfeltárást.
Salgótarján-Somoskő: Magyar-bányai Kőpark Geológiai Bemutatóhely	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	150 m	A kőparkban a környék (Nógrád) jellegzetes kőzeteit gyűjtötték össze. A nyitótábla áttekintő térkép segítségével a kiállított kőzeteket és lelőhelyeiket mutatja be.
Salgótarján: Salgótarján – Somoskő vára tanösvény (Petőfi sétány)	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	2 km	A Somoskő-várat a Salgói várral összekötő sétaút, természetismereti megállókkal.
Salgótarján: Eresztvényi Kőbányák Geológiai Bemutatóhely	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	2,5 km	Az Új-bánya és a Kis-bánya rekultivált területét köti össze a Salgótarjánból induló és oda visszatérő tanösvény, melynek táblákkal jelölt megállóhelyei a különböző kifejlődésű lávafolyások és piroklasztikumok (vulkáni törmelék, tufa).
Salgótarján – Eresztvényi Madárpark	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	250 m	A Medves-vidék madárvilágát és a madárbarát kert létesítményeit bemutató park.
Salgótarján-Karancslapujtó: – Karancsi túraút	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	3,5 km	A Karancs erdőalkotó fafajait ismertető táblasorozat.
Salgótarján-Salgóbánya: Zagyvaforrás	Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet	30 m	A Zagyva eredő forrását és vízgyűjtő területét bemutató helyszín.
Salgótarján, Magyarbánya Geológiai Bemutatóhely	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet	100 m	Geológia bemutatóhely. A Medves-vidék kőbányászatának történetét bemutató helyszín, csak vezetővel látogatható.
Salgótarján, Tehenesi bazaltbánya Geológiai Bemutatóhely	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet	100 m	Geológia bemutatóhely. A Medves-fennsík felszínfejlődését bemutató helyszín, csak vezetővel látogatható.
Salgótarján, Farkas-kői andezitbánya Geológiai Bemutatóhely	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet	100 m	Geológia bemutatóhely. A Karancs felszínfejlődését bemutató helyszín, csak vezetővel látogatható.
Salgótarján, Kercsgető alatti homokkőbánya Geológiai Bemutatóhely	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet	100 m	Geológia bemutatóhely. A Karancs üledékes kőzeteit bemutató helyszín, csak vezetővel látogatható.

HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEN TALÁLHATÓ TANÖSVÉNY

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Salgótarján, Baglyaskő	Baglyaskői természetvédelmi terület	-	Geológia bemutatóhely.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A területen a gyalogos turizmus a jellemző, ennek mértékéről pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre. Becslések szerint évi 50 000 fő látogatja a területet.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A Tájvédelmi Körzet természeti értékeinek számbavételére vonatkozóan jelentős állomás volt a Karancs- és a Medves-vidék flóra és vegetációtérképezésének végrehajtása (2004). Hasonló alapidokumentáció készült a zoológiai területén 2007-ben a Tájvédelmi Körzet gerinctelen és gerinces faunájára vonatkozóan.
- A folyamatos monitoring eredményeit felhasználva természetvédelmi kezelések a felhagyott bányák esetében azok rehabilitációja (Magyar-, Kis-, Új-, Tehenesi bánya, Farkaskő) érdekében. A nem rehabilitált bányák és egyéb kivett védett területek hulladékmentesítését 50 hektáron hajtottuk végre.
- A természetes gyepképződési folyamatokat segítve 174 hektár szántót gyepesítettünk vissza.
- Gyepterületeken jelentős részben a környékbeli gazdák bevonásával, az állatállomány folyamatos fejlesztésével értünk el kezelési eredményeket. A saját kezelésű gyepnek egy részén a szukcessziós folyamatok irányításával – elsősorban az akác visszaszorítás 43 hektáron– évek óta folytatunk természetvédelmi beavatkozásokat.
- Az igazgatóság által kezelt erdőkben közel 30 hektáron folyik a modellezése a korábban vágásos üzemmódban kezelt erdők átalakításának. Az eredmények látványosak és biztatóak.
- A természeti állapotot jelentősen befolyásoló közlekedés szabályozása érdekében 2001-ben behajtani tilos táblákat és sorompókat helyeztünk ki és tartunk fenn.
- Természetvédelmi kezelési feladatainkat 1995 óta évente megkötött együttműködési megállapodásokkal szabályozva összehangoljuk az országhatáron kapcsolódó szlovákiai védett területeken illetékes természetvédelmi hatósággal.
- Az elmúlt évek oktatási–nevelési munkájának részeként több tíz kiadványt készítettünk. Ezek közül kiemelkedő a „Karancs, a Medves-vidék és a Cerová vrchovina (Nógrád-gömöri bazaltvidék) flóra-és vegetációtérképezése” valamint a „Karancs–Medves és a Cseres-hegység Tájvédelmi Körzet” címet viselő monográfia megjelentetése. A jeles napok és szakmai tanácskozások rendszeresen megtartásra kerülnek. Ezek közül a legjelentősebb a „Nógrádi Értékekért” elnevezésű tanácskozássorozat és periodika 7 alkalommal történő megtartása, illetve megjelentetése.
- A terület kezelési terve 2008-ban elkészült és felterjesztésre került.
- Tanösvények kialakítása: Salgó – Somoskő vára tanösvény, Salgótarján – Szilvás-kői Geológiai Tanösvény, Eresztvény Kőbányák Geológiai Bemutatóhely.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nógrádi Természetvédelmi Tájegység bérelt irodahelyisége Salgótarjánban (Nógrádi Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézők, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

14. Nógrádi bányák rehabilitációja I. ütem, Nagy-bánya és belőle nyíló másik bánya földtani alapszelvényének megóvása.
40. Vizesélőhelyek rekonstrukciója: Salgótarján, Medves-fennsíki tavak (1 hektár) a vízfelület állandóságának biztosítása a rence állományának fenntartása és kétéltűszaporodóhely fenntartása céljából; Közép-bánya (1,5 hektár) balesetveszély és adventív fajok jelenlétének megszüntetése a természetes flóra- és faunaszerkezet visszaállítása céljából.
55. Állatállomány (100 db szarvasmarha) telepítése a nógrádi védett természeti területek kezelésének elősegítése céljából.
71. Földtani természeti értékeket képviselő nógrádi bányák rehabilitációja II. ütem - Salgótarján: Eresztvényi bányák és meddőhányók, Magyarbánya meddőhányója.

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

19. Baglyaskő Bemutatóközpont és iroda létesítése a tervezett Nógrád–Novohrad Geopark részeként.
21. Ipoly-vízgyűjtő vizesélőhelyeinek a Víz Keretirányelv elvárásai és a természetvédelmi célkitűzések szerinti biotikai femérése, védett növény- és állatfajok közös jegyzékének kidolgozása, veszélyeztető tényezők, szennyező források azonosítása, javaslattevésük megszüntetésükre, védelmi intézkedések megvalósítása.

3.3.2. Márkházapusztai fás-legelő természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 2007

TERÜLET: 273,2 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 100%

Vagyonkezelési arányok

- Haszonbérbe adott: 68, 8 hektár
- Haszonbérlők száma: 4

A Bátonyterenye, Nagykeresztúr és Salgótarján közigazgatási határait mozaikosan elhelyezkedő 273,2 hektár kiterjedésű terület összekötő kapcsot jelent a Kelet-cserhádi és a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzetek között. A védetté nyilvánítás célja a területen található összefüggő fáslegelő, mint tájképi típus – a mozaikos erdősztyepp és a mocsárréti élőhelytípusok – megóvása, a védett növényfajok és a hozzájuk kapcsolódó állatközösségek életfeltételeinek megőrzése, valamint a terület természetvédelmi célú bemutatása.

A jelenlegi állapot kialakulását a hajdani állattartási szokások, a pusztai életforma határozta meg. Négy nagyobb gazdasági egység – Krakkópuszta, Nyárjaspuszta, Kökényespuszta és Marokházapuszta (Márkházapuszta) – legelő állatállományát ezeken a fás legelőkön legeltették. A fáslegelő a XIX. században viszonylag nagy területen szolgálta a legeltetési állattartást. A XX. század második felében a gazdálkodási formák megváltozásával párhuzamosan a fáslegelők felszámolódtak, gyakorlatilag fátlanná váltak. Szerencsére kisebb foltjaik, mint amilyen a védetté nyilvánított terület is, napjainkig fennmaradtak.

A természetvédelmi terület értékét a tájképi jelentőségen túl az évszázados tölgyek genetikai állománya is emeli.

TANÖSVÉNYEK

A területen a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság nem alakított ki tanösvényt. A Nyárjaspusztai homokbányában (Salgótarján) a természetvédelmi terület élő- és élettelen természeti értékeit bemutató tábla kerül kihelyezésre.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓK

A területen a turizmus minimális, elsősorban szakmai közönség látogatja. Becsült adat évi 500 fő.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A terület alapállapot felmérését a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai végezték, a monitoring feladatokat jelenleg is ők látják el.
- A Nyárjaspusztai-homokbánya (Salgótarján) rendezése és a későbbi bemutatási célú tevékenységhez köthető előkészítése megtörtént; a természetvédelmi kezelés részeként rendszeresen történik hulladékgyűjtés és elszállítás, eddig 6,5 hektárról.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nógrádi Természetvédelmi Tájegység bérelt irodahelyisége Salgótarjánban (Nógrádi Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézés, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

41. Földtani természeti értékeket képviselő nógrádi bányák rehabilitációja II. ütem részeként a Nyárjaspusztai-homokbánya rehabilitációja, bányászati tájrendezés végrehajtása: bányaterület biztonságossá tétele (maradó rézsűk kialakítása, védőkorlátok kihelyezése), hulladék elszállítása, tereprendezés, földtani bemutatóhely kialakítása.

3.3.3 Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSA: 1989

TERÜLETE: 7.425 HEKTÁR

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 22%

Elérendő tulajdoni aránya: 45%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 45%
- Más állami: 33%
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság: 22 %
- Haszonbérbe adott: 581 hektár
- Haszonbérlők száma: 20

A Tájvédelmi Körzet különböző természetességi állapotú erdők, gyepesek, kisebb arányban szántók mozaikjából áll. Dominálnak a száraz/félszáraz élőhely-típusok, a vízi, illetve talajvíz által erősen befolyásolt életközösségek szórványosan jelennek meg. Erdei közül a cseres-tölgyesek uralkodnak, de a gyertyános-tölgyesek, illetve a melegkedvelő tölgyesek is elterjedtek. A bokorerdők, bükkösök, illetve sziklaerdők néhány állománya is megtalálható. Természetesnek tekinthető gyepjei a bokorerdőkkel mozaikoló andezit sziklagyepesek és lejtősztyepprétek. Nagy kiterjedésű, igen értékes (száraz és félszáraz), erdőirtás eredetű gyepeseket találunk a délies kitettséggű domboldalak meszes üledékén. A hegylábi lösztakaró maradványain szintén értékes sztyepprétek maradtak fenn. Az állandó vizű patakok, illetve a kísérő éger- és fűzligetek élővilága szintén nagy jelentőségű. Nagybárcányban fontos természeti érték az itt található tőzegmohás fűzláp. A Tájvédelmi Körzetben a legfőbb feladat az andezithez és mészkőhöz kötődő földtani és földrajzi értékek, a rajtuk kialakult életközösségek, illetve a hagyományos tájhasználati formák együttes megőrzése. A természetvédelmi kezelés legfőbb kihívásait az özönnövények, a természetes szukcessziós folyamatok, a túltartott nagyvad állomány, a vízfolyások ökológiai folytonosságának hiánya, a kisvizek kiszáradása, az erdőgazdálkodás intenzitása és az illegális emberi jelenlét jelentik.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Sámsonházi Geológiai Tanösvény	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet	3 km	A tanösvény egy szakasza a miocén középső szakaszának földtani formációit (egy sztratovulkáni sorozatot), a környék élővilágát mutatja be, további szakasza a középső-felső miocén földtani és öslénytani képződményeit tárja fel.
Kozárdi andezitbánya	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet	500 m	Geológia bemutatóhely. A Pogányvári Kőfejtő geológiai értékeit mutatja be 1 ismertető tábla segítségével.
Mátraszőlősi Fügő-kő	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet	100 m	Geológia bemutatóhely. A Fügő-kő andezit-képződményét, a benne kialakult barlangot, illetve a felhagyott kőfejtőt mutatja be, 2 ismertető tábla segítségével.
Felsőtold: Kecse-hegyi Kőfejtők	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet	2 km	Geológiai bemutatóhely. A Kecse-hegybe mélyített 3 kis andezit kőfejtőt mutatja be, 3 ismertető tábla segítségével.
Sámsonházai Vár-hegyi kőfejtő	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet	100 m	Geológia bemutatóhely. A harmadkori vulkánosság egyik legszebb hazai feltárását mutatja be, 7 ismertető tábla segítségével.
Sámsonházai Buda-hegyi tufabánya	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet	20 m	Geológia bemutatóhely. A felhagyott kőfejtő andezittufa-feltárását mutatja be, 1 ismertető tábla segítségével.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A területen elsősorban a bakancsos túrizmus jellemző, mértékéről pontos adatok nem állnak rendelkezésre. Becsült adat évi 25.000 fő.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A Tájvédelmi Körzet teljes területén: zoológiai és botanikai értékek feltárása, vegetációtérkép készítése. Célja a kezelési tervek, természetvédelmi kezelések megalapozása, a természetvédelmi munka hatékonyságának növelése.
- A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő, legelő művelési ágú területeken a felszáraz gyepek és sztyepprétek kezelése (cserjésedés, invazív fászfűszárúak visszaszorítása) évente közel 40 hektáron, mocsárrét kezelése (nád visszaszorítása) 3 hektáron (Buják, Ecseg, Kozárd, Mátraszőlős, Sámsonháza, Márkháza, Nagybárcány községhatárokon). A kezelések célja a kiemelkedő értékű, emberi hatásokra létrejött élőhelyek állapotának megőrzése/helyreállítása, a hozzájuk kötődő védett/nemzetközi jelentőségű fajok állományainak stabilizálása/növelése.
- A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő üzemtervezett erdőkben: akácok szerkezet átalakítás 1,9 hektáron (Felsőtold), fenyves szerkezet átalakítás 20 hektáron (Sámsonháza). Célja az idegenhonos állományok felcserélése őshonos fafajú, termőhelynek megfelelő állományokra, ezzel a terület természeti állapotának javítása.

- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő gyep, erdő és kivett művelési ágú területek: hulladékmentesítés 12 hektáron. Célja a terület természeti állapotának, illetve tájképi értékének javítása.
- Állami tulajdonban, nem Bükki Nemzeti Park Igazgatósági kezelésében lévő területeken a Zsunyi-patak hulladékmentesítése 3 hektáron. Célja a patak ökológiai állapotának, tájképi értékének növelése.
- Felsőtold, Kozárd, Mátraszőlős, Sámsonháza: 1 tanösvény és 5 bemutatóhely kialakítása. Célja a Tájvédelmi Körzet természeti értékeinek bemutatása, a természetkímélő turizmus infrastruktúrájának fejlesztése.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nógrádi Természetvédelmi Tájegység bérelt irodahelyisége Salgótarjánban (Nógrádi Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézkések, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

48. Cserháti száraz- és félszáraz gyep, valamint vizesélőhelyek rehabilitációja és rekonstrukciója Sámsonháza, Buják, Kozárd, Csécse, Ecseg, Márkháza, Mátraszőlős, Pásztó község határárokban 250 hektáron.
51. Élőhelyrekonstrukció erdőterületeken: akác visszaszorítása Tepke, Középhegy, Magashegy, Bézma fokozottan védett területein bokorerdők, melegkedvelő tölgyesek, sziklai cserjések védelme érdekében 70 hektáron.

3.3.4. Sóshartyáni Hencse-hegy természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 2004

TERÜLET: 104,7 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában: -

Elérendő tulajdoni aránya: 100%

Vagyongazdálkodási arányok

- Nem állami: 91%
- Más állami: 9%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: –

A Salgótarján környéki homokkőterületek természetvédelmi szempontból egyik legértékesebb területére azt követően irányult rá a tudományos figyelem, hogy a fokozottan védett *főti (zefír) boglárka* életerős populációját megtalálták a kutatók. A védettség célja a homokkő sziklagyepek, sztyepprétek és pusztai cserjések és a hozzájuk kötődő életközösségek fenntartása, megőrzése.

A Hencse-hegy alapközete az oligocén kori homokkő (*Pétevárasai Homokkő Formáció*), amely a környék legjellegzetesebb képződménye. A szomszédos hegyvonulat peremén mintegy 300 méter hosszúságban, 30–40 méter magas kőzetfalat alkot (Kölyuk-oldal).

Itt, a Hencse-hegyen a homokkő összlet kőbordák, sziklapárkányok formájában bukkan a felszínre.

A terület flórája és növényzete az alföldi homokpuszta-gyepekkel mutat nagyfokú rokonságot, amit a szubmediterrán eredetű növényfajok jelenléte bizonyít. A virággazdag sztyepprétek felszakadozó nyílt gyepeiben olyan ritkaságok élnek, mint a *szártalan csűdfű*, a *magyar csenkesz* és a *szürkés ördög szem*. A terület állatvilága – a növényzethez hasonlóan – védett fajokban bővelkedik. Hazánkban egyedül itt él együtt, egy élőhelyen mind a négy hazai plebejus boglárka faj. További védett lepkéje a *nagyfoltú hangyaboglárka*, amely a kakukkfűves legelők, sztyepprétek egykor jellegzetes lepkefaja volt.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A területet elsősorban szakmai közönség látogatja, mértékéről pontos adat nem áll rendelkezésünkre. Becsült adat évi 500 fő.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKALULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A terület alapállapot felmérését részben a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai végezték, a monitoring feladatokat jelenleg is ők látják el. A speciális részterületek (pl. *Orthoptera*, *Lepidoptera*) vizsgálatát végző megbízott kutatók munkavégzésénél jelen voltak és aktívan részt vettek benne. Eredményként a legjobban feltárt területek között tarthatjuk számon.

- Az üzemtervezett erdők nyílt területeinek térképezése megtörtént, az adatok az erdők új üzemtervezése során felhasználásra és beépítésre kerültek.
- A természetvédelmi kezelés részeként egy kivett terület hulladékmentesítése 1,7 hektáron megtörtént, majd gépjármű gumiabroncsokat szállítottunk el vizesélőhelyekről.
- A területre a kezelési terv elkészült, ez képezte a védetté nyilvánítás alapját, mely a 13/2004 (VII. 21.) KvVM rendelettel került kihirdetésre.
- A terület határán egy, a védett természeti terület természeti értékeit bemutató tábla került elkészítésre és kihelyezésre.

IRODAHELYISÉGEK

- A Nógrádi Természetvédelmi Tájegység bérelt irodahelyisége Salgótarjánban (Nógrádi Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézés, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Egyéb

93. A Sóshartyáni Hencse-hegy természetvédelmi terület Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyonkezelésbe vétele.

3.3.5. NATURA 2000 területek

KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

- Szentkúti Meszes-tető KTT
- Tepke KTT
- Bézma KTT
- Bujáki Csirke-hegy és Kántor-rét KTT
- Szandai Várhegy KTT
- Sóshartyáni Hencse-hegy KTT
- Karancs KTT
- Salgó KTT

3.4. *Ipoly-völgye Természetvédelmi Tájegység*

3.4.1. *Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület*

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1944

TERÜLET: 512 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 97,9%

Elérendő tulajdoni aránya: 100%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 0,2%
- Más állami: 1,9%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 97,9%
- Haszonbérbe adott: 100,6 hektár
- Haszonbérlők száma: 1

Budapesttől 140 km-re található kontinensünk egyik legösszetettebb és látványosan kiépített ősmaradvány lelőhelye, az Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület.

A terület geológiai és őslénytani értékei egykori különleges ösföldrajzi helyzetének és az öskörnyezetét elpusztító, betemető vulkáni katasztrófának, valamint a különleges megmaradási – konzerválódási körülményeknek és felszínre kerülésének köszönhetően válhattak közkinccsé.

Ipolytarnóc az alsó miocén korból származó, 24-19 millió éves, világhírű kőületeket tartalmazó földtani képződményei, klasszikus földtani alapszelvénye, egykori élőhelyeinek változatossága és a páratlan megtartású szárazföldi őselőhelye miatt képezi az emberiség természeti örökségének részét.

Mindezért - és a terület természetvédelmi kezelésének színvonaláért - a terület 1995-ben ***Európa Diplomát*** kapott. Központi magja - *Tarnóci Őselőhely* néven - 2000-ben felkerült a Világörökség Tentative Listájára, nevezése folyamatban van.

Az Ősvilági Pompeji a geoturizmus kedvelt célpontja az alakuló Nógrád-Novohrad Geopark szakmai központja.

TERÜLETEN TALÁLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI INFRASTRUKTÚRA

- Ősfenyő Belépő Fogadóépület
- Csarnok (leletek lefedéséhez és bemutatásához): 2 db
- Védőpince (leletek lefedéséhez és bemutatásához): 1 db
- Feltárási épület (leletek és feltáró munka helyszínének lefedése): 1 db
- Ideiglenes racka akol, tároló és gépszín: 1 db
- Gépjárművek: 2 db
- Munkagépek: kistraktor plusz tartozékai

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossz a	Tanösvény jellege
Ipolytarnóc – „Borókás-árok” Geológiai tanösvény	Ipolytarnóci ősmaradványok természetvédelmi terület	800 m	A 24-19 millió évvel ezelőtti cápa fogas tengeri és folyóparti üledékes kőzetek alapszelvényi feltárását, vulkáni képződményeket, 2 védőcsarnokban a miocén folyópart megkövesedett felszínét, a homokkőpadokon páros ujjú patások, ragadozók, ősrorszarvúak és madarak lábnyomait, a védőpince épületében a Kubinyi Ferenc által felfedezett közel 100 méteres kövült ősfenyőt mutatja be. A Tasnádi csarnokban háromdimenziós filmen elevenedik fel a rekonstruált ősvilág. A vezetett túrák a földtani múltat világszínvonalon interpretálják.
Ipolytarnóc – Kőzetparki Tanösvény	Ipolytarnóci ősmaradványok természetvédelmi terület	700 m	A tanösvény 20-24 millió éves földtörténeti utazásra invitálja a látogatókat. Az út mellett elhelyezett üledékes és vulkanikus kőzetek (andezit, bazalt) reprezentálják a térséget alkotó földtani formációkat. Tematikájában a fogadóépület jelenkorát a geológiai ösvény bejáratának 24 millió éves kőzeteivel köti össze.
Ipolytarnóc – Biológiai tanösvény	Ipolytarnóci ősmaradványok természetvédelmi terület	6 km	A tanösvény a hajdani tölgyesek, cseresek maradványait és a kiirtásuk nyomán keletkezett legelők növény és állatvilágát mutatja be, pihenőhelyekkel és kilátóval.
Ipolytarnóc – Kőszikla tanösvény	Ipolytarnóci ősmaradványok természetvédelmi terület	4 km	A Geológiai ösvénytől 100-re, a felső parkoló mellől induló és Botos árokig, majd a Fogadóépületig vezető Kőszikla ösvény vízmosások, tanya romok, kőzetkibúvások és felhagyott kőbányák mentén vezeti látogatóit.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület látogatói létszáma a 2007.évi fejlesztés befejeződéséig hosszú évek átlagában 20-25 ezer fő/év között ingadozott, a 2007 éves létszám az építkezéssel együtt járó korlátozott nyilvántartásnak tudható be. A látogatók valós száma a statisztikai létszámtól több lehet, de csak a szolgáltatásokra jegyet váltókat és csoportkísérőiket tudjuk számba venni.

ÉV	Látogatói létszám – fő
2001	25 390
2002	21 709
2003	23 926
2004	23 237
2005	21 168
2006	20 745
2007	18 989
2008 július végéig	36 683

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A terület központi magja 1944-ben vált védetté, majd többször bővítették.
- A kutatóház és a Borókás árok feltárásait védő épületek zöme az 1985 évi Neogén Geológiai Világkongresszus előkészítésekor kerültek kialakításra. (Az óriásfenyő pinceboltozatát eredetileg 1860-ban építették, ez a világ egyik első olyan ismert építménye, melyet egy ősmaradvány helyszíni védelme érdekében hoztak létre!) A világkongresszus terepi programjának előkészítése során került kiépítésre a megközelítő úthálózat, vízvezeték rendszer (tűzi-víz), Ipolytarnóc település ivóvíz hálózatát is a beruházás hozományaként építették ki.
- A 800m hosszú geológiai tanösvény 1986 óta fogadja a látogatókat.
- A Botos árok bejáratánál 1989-ben építették fel a funkciójának már a kezdetektől meg nem felelő „csúcsos” fogadóépületet és a hozzá tartozó gépkocsi parkolót, melyet 2007-ben átalakítottunk.
- 1993 óta további bemutató létesítményekkel (II számú csarnok és feltárási épület) gazdagodott a geológiai tanösvény, kialakították az esőbeállót és fahidat, 1995-ben pedig a 600 m-es kőzetparki és 2+4 km hosszú biológiai tanösvény szakaszokat.
- 1996-ban a területen található magántanyát megvásárolta a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, helyrehozása után félnomád táborozási lehetőséget alakítottak ki, melyet éves rendszerességgel nyári őslénytani táborok (Pásztói Múzeum) vesznek igénybe. Tervezzük a folyamatos madárgyűrűző táborok meghonosítását is.
- 2001-ben a kutatóházi komplexum 150 m²-es tetőtéri bővítésével épült meg a leletmentések során előkerült ősmaradványokat őrző leletraktár. A kutatóházban éves rendszerességgel tartják meg a nógrádi általános iskolások földrajz versenyének megyei döntőit. A kutatóház szolgálja a terület földtani kutatásában tevékenykedők bázishelyét, valamint az Ipoly-folyó mentén monitorozó szlovák és magyar szakemberek szálláshelyét is. A terület dokumentált tudományos kutatása 1836-ban kezdődött el, virágkora a Neogén kongresszushoz kötődik (1983-85), 1992-93-ban a II. csarnoki feltárás során újabb lábnyomos felületek lettek kibontva, ezek levédése 1994-ben történt meg. 2002-ben a cápafogas homokkő fauna együttesének vizsgálat újabb feltárással folytatódott (publikációja 2007-ben jelent meg), a kormeghatározást mintavételezések előzték meg (az eredményeket ismertető publikáció 2007-ben jelent meg), a palaeomágneses mérések következtetéseit ugyanebben az évben publikálták nemzetközi szakfolyóiratokban. A terület tudománytörténeti esettanulmányát szintén 2007-ben, egy nemzetközi őslénytani kongresszuson adták elő.
- 2004-ben fejeződött be KAC támogatásból a területen a vizesélőhely rekonstrukció, mely során az Ipolytarnóc patak feliszapolódott árterében vizesélőhelyek kerültek kialakításra. A rehabilitáció a 2000-ben elkezdődött holland-magyar MATRA projekt folytatása volt.
- 2005-ben Phare pályázat keretében valósult meg a nagycsarnoki ősnövény sarok műselyem rekonstrukciója és a 4 km hosszú Kőszikla Tanösvény, de a terület kezelését elősegítő gépbeszerzések is történtek (Carraro TRX traktor, pótkocsi, árokásó, rakodó, fűnyíró, mulcsozó és hótoló adapterekkel.)

- A 2007-ben megvalósult ROP 1.1 által támogatott fejlesztés révén világszínvonalú bemutató létesítményekkel és szolgáltatásokkal gazdagodott a terület ökoturisztikai kínálata. Az átépített fogadóépületben kapott helyt a világszínvonalat képviselő négydimenziós vetítőterem, valamint a konferencia-, információs és kiállító terek. A gépkocsi parkolót megnagyobbítottuk, valamint be-és kiléptető rendszerrel láttuk el. Megtörtént a geológiai tanösvény akadálymentesítése, előtte a felső parkolónál vizesblokkot és WC-t alakítottunk ki, a nagycsarnokban pedig az interpretációt szemléletesebbé tevő háromdimenziós filmvetítés szolgálja a természetvédelmi bemutatást. A szennyvízkezelést ideiglenesen helyi biológiai tisztítókkal oldottuk meg. Arculati- és marketing tanulmányok készültek, a terület honlapja több nyelven került fel az Internetre.(<http://ipolytarnoc.kvvm.hu>). A természetvédelmi kezelést segítő géppark további adapterekkel gazdagodott.
- 2007-ben a bükkábrányi fák - sikeres leletmentés után - az Ósfenyő Belépő fogadóépület előterében lettek elhelyezve. Védőtető levédésük és végleges konzerválásuk folyamatban van.
- Az őslénytani előfordulás nemzetközi rangját és elismertségét jelzi, hogy 1995-ben Európa Diplomás rangot kapott, valamint központi magjának világörökségi nevezése is folyamatban van. Az alakuló Novohrad-Nógrád Geopark szakmai központjaként szintén UNESCO címre pályázik.

Jelenleg folyó fejlesztések

- Védőtető építése a bükkábrányi fák fölé.
- A fogadóépület mögé tervezett - a terület őrzését és természetvédelmi kezelését is elősegítő - szolgálati épület kivitelezése előreláthatólag 2009 közepén fejeződik be.

IRODAHELYISÉGEK

- Az Ipoly-völgye Természetvédelmi Tájegység irodaépülete és kutatóházi komplexuma (Ipoly-völgye Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézkések, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel, látogatók fogadása).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

61. Nemzetközi jelentőségű földtani alapszelvény és hozzá kapcsolódó feltárások, felhagyott kőbányák letisztítása, tematikus táblák kihelyezése az ipolytarnóci tanösvényeken.
69. Az Ipolytarnóci Ósmaradványok természetvédelmi terület határától a felső parkolóiig terjedő 20KV-os légvezeték kiváltása földkábelre 3 km hosszban. A probléma 1995, az Európa Diploma odaítélése óta porondon van. Részben a világhírű területhez méltatlan tájképző hatása miatt, részben pedig a terület védettségéből fakadóan elszaporodott védett madárállományt ért halálos áramütések gyakorisága miatt indokolt a projekt végrehajtása.

94. Ipolytarnóci élőhely-rekonstrukciós program folytatása: a terület mozaikosságának megőrzése, szártalan bábakalács élőhelyének rehabilitációja, vizesélőhelyek térnyerésének elősegítése és az akác visszaszorítása, az eredeti faállomány újulat megőrzése.
96. Természetközeli gazdálkodáshoz munkagépek beszerzése és gépszínen történő elhelyezésük, szerviz út kialakításával az Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi területen.
98. Állattartás feltételeinek javítása az Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi területen, állatállomány bővítése (hortobágyi racka) (ellátó épületek kialakítása, állatvásárlás).

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

13. Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület turisztikai fejlesztése, II. ütem: étterem, kiállítás, miocén bemutatóerdő kialakítása, szennyvízelvezetés a községi szennyvízcsatorna-hálózatra való rácsatlakozással, őszintes játszótér és lombkorona tanösvény kialakítása.
45. Minősített Erdei Iskola program és szálláshely kialakítása, hozzá csatlakozó bronzkori telep részen (pilinyi kultúra) kézműves tevékenységek (ékszerkészítés, bronzöntés, kerámiakészítés, a helyi lakosság által természetdőlő ősi gabonafélékből bronzkori lepénysütés) gyakorlásának, valamint a terület kavics-konglomerátum rétegéből pattintott kőszerszámok készítése lehetőségének megteremtésével.

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

70. Cápafogas lelőhely őslénytani ásatásainak folytatása, feldolgozása és levédése, tudományos publikálása.
75. Geológiai tanösvény őslénytani ásatásainak folytatása, feldolgozása és levédése, tudományos publikálása.
76. Kutatóház fejlesztése: a tervezett Nógrád-Novohrad Geopark szakmai központjának kialakításához szakkönyvtár létrehozása, nemzetközi szakirodalom beszerzése, digitalizálás. Nemzetközi konferencia szervezése.

3.4.2 Hollókői Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSA: 1977

TERÜLETE: 149,6 HEKTÁR

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 50,1%

Elérendő tulajdoni aránya: a jelenlegi megfelel a természetvédelmi céloknak

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 49,6%
- Más állami: 0,3%
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság: 50,1%
- Haszonbérbe adott: 3,1 hektár
- Haszonbérlők száma: 2

A hollókői Ófalu és környezete a **világ kulturális örökségének** részét képezi. A Hollókői Tájvédelmi Körzet kialakításának elsődleges célja a középkori jellegű „kultúrtáj” megőrzése volt, mely a természethasználat mára már máshol tovatűnt „emberléptékét” hordozza magán.

A települést körülölelő védetté nyilvánított részt a falu lakossága évszázadok óta használta. Egy részén kisparcellás szőlőtermesztést folytattak, másik része hagyásfás legeltetéses állattartással hasznosult, így a védetté nyilvánítás időpontjában a területnek csak igen kis részét borította erdő, kialakult az a „kultúrtáj”, amely érdemesnek bizonyult arra, hogy minden szépségével az eltűnőfélben lévő paraszti gazdálkodást reprezentálja, és megőrizve azt, az utókor számára emléket állíthasson, szinte az utolsó pillanatban. Rehabilitációját és világörökségi rangjának megőrzését aktív természetvédelmi kezelésnek kell elősegíteni.

TERÜLETEN TALÁLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI INFRASTRUKTÚRA

- A hollókői Ófalun belül műemlékvédelem alá eső Tájház és a hozzátartozó telek, a Tájházban kiállítás és szálláshely működik.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Hollókő – Vártúra Tanösvény	Hollókői Tájvédelmi Körzet	1 km	A Vártúra Ösvény az Ófaluban lévő – a Tájvédelmi Körzet természeti és kulturális értékeit bemutató – Tájháztól indul és a várba visz föl.
Hollókő – Kőbánya Tanösvény	Hollókői Tájvédelmi Körzet	400 m	A Biológiai ösvényről leágazva, egyfajta zsákutcaként vezet be a 2004-ben tájrendezett andezit bányához.
Hollókő – Biológiai Tanösvény	Hollókői Tájvédelmi Körzet	4,5 km	A Biológiai Tanösvény a Vár-hegyet és az úgynevezett Túlso-mező hagyásfás legelőjét öleli körül.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A Tájházat éves viszonylatban 5-8 ezer fő látogatja, a Vártúra ösvényt látogatók létszáma eléri az évi 80 ezer főt, a Tájvédelmi Körzetbe lépők becsült száma százezer fő fölötti.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Az Ófalut is magába foglaló terület 1977-ben vált védetté, melynek eredményeként sikerült megőrizni a kultúrtáj értékeit oly minőségben, hogy 1988-ban a terület világörökségi címet kapott. Sajnos a turizmussal együtt járó állattartási korlátozások (az Ófaluban) a legeltetés visszaszorulását eredményezték. A helybéliek az öregszőlők, keskenyparcellás zártkertek művelésével a helybéliek felhagytak. Pozitív hozadék, hogy a korlátozásokkal sikerült megakadályozni a más célú hasznosítást, de alternatív megoldási módokat kell keresni a világörökségi kultúrtáj fenntartása érdekében. Középtávon a hagyásfás legelő rehabilitációja mellett az állattartás támogatása (legeltetésre területek bérbeadása) valamint tanösvények kialakítása révén, a parasztfürdő rekonstrukciójával az ökoturizmus helyi bevételeinek növelése, a lakosság kedvezőtlen korösszetételének közvetett eszközökkel történő megváltoztatása egyaránt kívánatos.
- 1985-ben került kialakításra az Ófalui tájházunkban az ember és táj kapcsolatáról szóló kiállítás, mely a palóc örökséggel, a terület természeti, régészeti és népművészeti értékeivel ismerteti meg az érdeklődőket. Amíg a várban nem épült ki a középkori kiállítás, addig az egyetlen muzeális bemutatóhelyként funkcionált.
- A 2000-ben megépített Vártúra Ösvény a buszparkolóból a Hollókői várig és aztán az Ófaluba vezeti látogatóit, ugyanakkor épült a Biológiai ösvény a külterületi részen, ez utóbbi a várat körülölelve ad bejárási lehetőséget a természet iránt érdeklődőknek.
- A Kőbánya Tanösvény kialakítására a 2004-ben végrehajtott andezit telér kőbánya tájrendezése adott lehetőséget.
- A hagyásfás rész rehabilitációja hosszú évek óta folyamatos, 3-4 hektáron a terület fenntartását célozta meg.

IRODAHELYISÉGEK

- Az Ipoly-völgye Természetvédelmi Tájegység irodaépülete és kutatóházi komplexuma Ipolytarnócon.

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

9. Hollókői hagyásfás legelő rehabilitációja 19 hektáron.
77. Élőhely-rekonstrukciós program folytatása a Hollókői Tájvédelmi Körzetben.
80. Nemzetközi jelentőségű földtani alapszelvény és hozzá kapcsolódó feltárások letisztítása, tudományos feldolgozása és táblák kihelyezése a hollókői kőbányánál.

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

81. Hollókői Tájvédelmi Körzet bővítésének megvalósulásával a bővített rész személtlerakóinak felszámolása, kőfejtések tájrendezése földtani bemutatóhely kiképzéssel.
85. Az Ipoly-völgye Tájegység Európa Diplomás és Világörökségi területeinek komplex természetvédelmi és bemutatási fejlesztése a Nógrád-Novohrad Geoparkhoz

kapcsolódóan. Hollókői Tájházbán új kiállítás létrehozása, Parasztfürdő, Mosótavak térségének rekonstrukciója: kultúrtörténeti értékek helyreállítása, bemutatóhelyek kialakítása, Holló – és Palóc tanösvények (4 + 7 km) kialakítása, illegális hulladéklerakó felszámolása, zártkerti gyümölcsös tudományos feldolgozása, rehabilitációs akcióterv elkészítése és kivitelezése, értékes gyümölcsfajták telepítése a zártkertben, szárazon rakott kőfal rekonstrukciója, major takarófásítása, ősfalu régészeti feltárása rekonstrukciós bemutatóhely kialakítással.

3.5. Dél-Borsodi Természetvédelmi Tájegység

3.5.1. Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1989

TERÜLET: 17 932,2 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 75%

Természetvédelmi Közalapítvány vagyonkezelésében: 2,3%

Elérendő tulajdoni aránya (BNPI és Természetvédelmi Közalapítvány együttesen): 99%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 19,2%
- Más állami: 3,5%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 75%
- Természetvédelmi Közalapítvány: 2,3%
- Haszonbérbe adott: 12438,7 hektár
- Haszonbérlők száma: 66

A Tájvédelmi Körzet területét két eltérő arculatú táj alkotja, ahol a domborzat és a talajviszonyok különbözősége eltérő növényzet kialakulását és fennmaradását tette lehetővé. A hordalékkúpon („pusztai rész”) igen sok elhagyott folyómeder található, melyekben mára a feltöltődés révén mocsári növényzet alakult ki. A száraz gyepterületek részben ősi löszpusztarétek, ősi- valamint a vízrendezés hatására a réti talajok szolonyecsedésével létrejött másodlagos szikesek.

A pusztai tömbben az állatok közül leghamarabb a színpompás pillangókat vehetjük észre. A szikesréti magaskórósok megmaradt foltjainak környékén találjuk az egyik legértékesebb védett lepkefaj, a nagy szikibagoly populációit. A vizesélőhely rehabilitációs munkálatok után azonnal megjelent a réti csík, a compó, a kárász. Jellemző kétéltű és hüllőfajok a vöröshasú unka, a tavi béka, a barna ásóbéka, a zöld levelibéka, a dunai göte, a vízisikló és a fürgegyík, és a mocsári teknős. A gazdag madárvilág különösen értékes tagja a túzok, melynek kb. 40–50 példányos állománya él itt. A fokozottan védett ragadozó madarak közül több párban költ a kerecsensólyom és a hamvas rétihéja, 50–100 pár között mozog a kék vércse állománya. A 150–160 páros szalakóta állomány, valamint a kis örgébicsek a költés szempontjából a terület legjellemzőbb pusztai élőhelytípusait részesítik előnyben. Őszi vonulás idején megszállnak a darvak és a vadludak tömegei, a tavaszi időszakban pedig a parti madarak közé tartozó cankók és bíbicek nagy csapatai. A vizesélőhelyek helyreállítását szolgáló programok révén mind a négy hazánkban fészkelő vöcsökfaj megtelepedett, és több pár cigányréce költ eredményesen. A puszta kiemelkedően értékes emlős faja a háromcsíkos egér.

TERÜLETEN TALÁLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI INFRASTRUKTÚRA

- Ároktői kutatóház és kiállítás. A Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzetet, Ároktőt és környékét bemutató kultúrtörténeti kiállítás az önkormányzattal közös üzemeltetésben.

TANÖSVÉNYEK

A területen tanösvény nem található. A Tisza hullámterében a Mezőcsáti Kistérség kivitelezésében Tiszabábolna és Tiszadorogma községhatárában, a Tisza-tavi turisztikai fejlesztések keretében jelenleg készül.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A régió turizmusa elsősorban a Tisza-tóra irányul, a védett területet főként szakmai közönség látogatja. Becsült látogatólétszám évi 5.000 fő.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A Tájvédelmi Körzet területének 75%-át sikerült állami tulajdonba, Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyongazdálkodásba venni.
- A Tájvédelmi Körzetet és pufferzónáját sikerült egy egységes vadászterületbe összevonni. Itt a helyi lakosság képviselője megoldott azáltal, hogy a földtulajdonosi közösség maga gyakorolja a vadászat jogát, azonban a szakmai irányítást a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság végzi.
- Átvételre kerültek a védett területen lévő állami, erdőgazdasági kezelésben lévő erdők, megindult a tájidegen fajokból álló erdők állományának cseréje őshonos fajokból álló erdőkre. (Szili-erdő, Tisza-hullámtéri erdők).
- Nemzetközi pályázati forrásokkal is támogatott sikeres fajmegőrzési programokat folytatunk a Tájvédelmi Körzetben fokozottan védett madárfajaink megőrzéséért (szalakóta, egyes ragadozó madarak védelmének hazai programjai, illetve LIFE forrásból támogatott védelmi tevékenység folyt, illetve folyik a parlagi sas, túzok, kerecsensólyom és a kék vércse védelme érdekében).
- Túzokvédelmi program keretében betekintők, sorompók készültek a területen az élőhely zavartalanságának biztosítása, valamint az állomány védelmének érdekében (2 betekintő: Szakállas, illetve Darudomb, 3 db sorompó: Csurgó, Hörcsikes, illetve a Csincse-övcatorna hídjánál).
- Túzokvédelmi program keretében került sor 11 km 20 KV-os légvezeték földkábelre történő kiváltására Mezőnagymihály községhatárban.
- Kék vércse védelmi program keretében szárnyékerdők telepítése történt 8 hektáron fészkelőhelyek kialakítása céljából.
- A szalakótaállomány védelme érdekében mesterséges fészkelőhelyek kerültek kihelyezésre, melyeknek folyamatosan végezzük ellenőrzését. Eredményként stabil fészkelő populáció alakult ki a térségben.
- Élőhely-rekonstrukciós program keretében a keréknyomokkal szabdaltságot gyepterületek rekonstrukciója, korábban feltört, majd felhagyott gyepek helyreállítása történt meg több helyszínen közel 200 hektáron.
- Megvalósult a Tájvédelmi Körzet vizes élőhely-rehabilitációjának I. üteme. Ennek keretében lehetőség nyílt az ökológiai vízigény biztosítására a belvizek visszatartásával, illetve a bükk patakok, illetve a bükkábrányi lignitbánya szivattyúkkal kiemelt vizének a területre való bejuttatásával. Eredményképpen a természetes vizes élőhelyek degradálódása megállt, az élőhelyek regenerálódtak.
- 2008-ban a Tájvédelmi Körzet a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó terület lett, amely részben a vizes élőhelyrekonstrukciós program eredményeként itt költő és átvonuló vízimadarak számának jelentős megemelkedésének is köszönhető.

- Tájéegység központ kialakítása Tiszaújvárosban.

IRODAHELYISÉGEK

- A Dél-Borsodi Természetvédelmi Tájéegység irodaépülete Tiszaújvárosban (Dél-Borsodi Természetvédelmi Tájéegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézők, hatósági ügyek véleményezése, a Borsodi-Mezőség ÉTT ügyeinek intézése, raktár technikai helységekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

4. Dél-borsodi Tájéegység komplex élőhelyrehabilitációs program, II. ütemének megvalósítása (vizesélőhelyrekonstrukció, fás vegetáció visszaállítása 5 hektáron, 50 hektár szántó visszagyepesítése).
7. Légvezetékek cseréje földkábelre a Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet területén 8,3 km hosszban.
37. Tűzokkíméleti terület kialakítása Mezőnagymihály és Szentistván községhatárokon, fészkeléshez, dürgéshez, átteleléshez szükséges kultúrák kialakítása, terület lezárása a zavartalanság biztosítása érdekében, tűzok-visszatelepítés feltételrendszerének kialakítása.
42. A Bükk fennsíkon, illetve a Borsodi-Mezőségben hosszú távon tartani tervezett saját állatállomány számára telelő helyül szolgáló állattartó telepek, a Forrai és Barzsó tanya megvásárlása Gelej községhatárában.
43. Tanyak felújítása négy helyszínen (Forrai tanya, Barzsó tanya, Batúz tanya, tiszadorogmai csatornaórház).
47. 40 darabos bivalycsorda alapítása a vizesélőhelyek kezelése céljából Mezőcsát, Tiszabábolna, Mezőnagymihály és Szentistván községhatárokon.
54. A természetvédelmi kezelést segítő gépállomány beszerzése (traktor és adapterei szárazúzáshoz, kaszáláshoz, bálázáshoz, szántók műveléséhez).
65. Az Északerdő Rt-től átvett akác és nemesnyaras erdő területek faállomány cseréje őshonos fajokra 120 hektáron.

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

91. A Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet Látogató és Közönségszolgálati Központjának megépítése Tiszabábolnán.
95. A Batúz-tanya átépítése fogadó állomássá, természetvédelmi őri lakássá, tanösvény kialakítása a pusztai területeken.

3.5.2. Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1990

TERÜLET: 6.083,9 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 38,7%

Természetvédelmi Közalapítvány vagyonkezelésében: 20%

Elérendő tulajdoni aránya (BNPI és Természetvédelmi Közalapítvány együttesen): 95%

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 32%
- Más állami: 9,3%
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 38,7%
- Természetvédelmi Közalapítvány: 20%
- Haszonbérbe adott: 1468,9 hektár
- Haszonbérletlők száma: 15

A Tájvédelmi Körzet a Tisza, a Takta, a Sajó és a tiszalúci Holt-Tisza által közrefogott „öblözet” morotvakkal, elhagyott folyómedrekkel tarkított síkságát foglalja magában. A növényzet mai képére a területen évezredekig kanyargó folyók hatása, majd a középkortól kezdődő erdőirtások és legeltető-kaszáló állattartó tevékenység, valamint a XIX–XX. századi vízrendezési munkálatok hatottak. A legjellemzőbb élőhelyek a régi folyómeder-maradványokban kialakult, a mocsarak vizeit borító hínártársulások, a vízparti nádasok, illetve az ezeket övező fűzlápok, fűzcserjések. A löszpusztagyeppek csak szórványosan fordulnak elő, az övzátonyok tetején, sztyeppesedő réti talajon találjuk a védett dunai szegfűt és a réti iszalagot. A Tájvédelmi Körzetben számos jellegzetes Tisza menti növény fajnak van jelentős állománya, így például a sulyomnak, a rucaürömnek, a debreceni tormának, a nyári tőzikének, a nádi boglárkának és a tiszaparti margitvirágnak. A holtágak, morotvák (pl. Kerek-tó, Görbe-tó, Hímes-tó, Emberes) hínárnövényei közül megemlítendő a tündérfátyol, a fehér tündérrózsa, a kolokán és a közönséges rence. A holtágak úszólápjai és azok füzes szegélye rejtegeti a védett gyilkos csomorikát, tőzgepáfrányt, szálkás pajzsikát és villás sást. A szerencsés vízrajzi helyzet miatt a terület bővelkedik ártéri mocsár- és kaszálórétekben, melyek flórája a rendszeres kaszálás miatt igen gazdag. Itt él a kétsoros sás, a kornistárnics, az elegáns kosbor, a gyíkhagyma, az őszi kikerics, a mocsári aggófű, a csikorgófű és a mocsári lednek.

A kérészek közül a tiszavirág június második felében százezres nagyságrendben lepi el a Tisza vizét. A bogarak képviselői közül védett faj az aranypettyes bábrabló, az érdes futrinka és a mezei futrinka, az óriás csíkbogár. Az öreg kubikerdők, keményfaligetek bogárlakói a szarvasbogarak, az orrszarvú bogarak és a nagy hőscincérek. A nappali lepkék közül jelentős számban fordul elő a puhafaligetekben és a bokorfüzesekben a kis színjátészó lepke, a keményfaligetekben a díszes tarkalepke. A mocsári kutyatejjel tarkított mocsarakban él a rendkívül ritka mocsári szitkár. A Tájvédelmi Körzet vizeiben előfordul a védett réti- és vágócsík, a lápi póc, újra betelepített az őshonos compó, a bodorka és a vörösszárnyú keszeg. A vizes, nedves élőhelyeken a tarajos és a pettyes götte egyaránt előfordul. A mocsarak jelentős szaporodóhelyei a békáknak és a mocsári teknősnek. A Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánítását leginkább madárvilága miatt kezdeményezték – akkoriban itt volt az ország egyik legnagyobb gémtelepe.

TERÜLETEN TALÁLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI INFRASTRUKTÚRA:

- Madármegfigyelő torony a tanösvényhez kapcsolódóan: 2 db.

TANÖSVÉNYEK

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege
Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet tanösvény	KTK, Szamárhát, Ökörfüz, Horgoló	8 km	Természetvédelmi és agrár-környezetgazdálkodási tanösvény.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A természetvédelmi területen forgalomszámlás nem történt, a tapasztalatok azt mutatják, hogy nem jelentős a turistaforgalom. A területre iskolás csoportok is látogatnak, a látogatók becsült száma velük együtt 3.000 fő/év.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALAKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A Tájvédelmi Körzet területének 38,68%-át sikerült állami tulajdonba, Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyonkezelésbe venni. Növeli a természetvédelem súlyát az is, hogy a Bükk Nemzeti Park Igazgatósággal aktívan együttműködő Tiszatáj Közalapítvány további. 1200 hektár tulajdonjogát szerezte meg.
- Két lépcsőben sikerült vizesélőhely-rehabilitációt megvalósítani. Ennek keretében lehetőség van az ökológiai vízigény biztosítására a belvizek visszatartásával, illetve a Tisza vizének a területre való bejuttatásával. Eredményeképpen a gémtelenen költő fajok és egyedek száma nőtt, majd stabilizálódott, a természetes mocsári vegetáció degradálódása megállt, az élőhelyek regenerálódtak.
- A Tiszatáj Közalapítvány működtetésében, a Bükk Nemzeti Park Igazgatósággal közös pályázat eredményeként elkészült és működik a Tájvédelmi Körzet látogató központja, amely agrár-környezetgazdálkodási mintagazdaságként és erdei iskolaként is funkcionál.
- Átvételre kerültek a védett területen lévő állami, erdőgazdasági kezelésben lévő erdők, megindult a nemes nyarasok cseréje őshonos fajokból álló erdőkre.
- Élőhelyrekonstrukciók történtek a keréknyomokkal szabdalts gyepterületek helyreállítása érdekében 25 hektáron, sorompók telepítése (6 db), korábban feltört, majd felhagyott gyepek helyreállítása Kesznyéten és Tiszadob község határban 40 hektáron.
- Erdőrekonstrukciós program előkészítése Kesznyéten, Kerek-tó és környékén, 100 hektáron: cél az alacsony termőképességű szántók helyén őshonos fafajokból álló, természetes elegyarányú erdők, facsoportok telepítése. A 70-95%-ban Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyonkezelésben lévő szántók esetében, és a még magántulajdonú erdők esetében a kisajátítások megindultak.
- Élőhely-rekonstrukció gyepterületeken, kaszálóréteken: a Bátka-tó környéki, fűzbokrokkal lepett kaszálórétek rehabilitációja, a Kis-Horgolóban lévő fűzbokrokkal lepett kaszálórétek rehabilitációja, az Alsó-réten lévő fűzbokrokkal lepett kaszálórétek rehabilitációja, az Inérháti fűz- és galagonya bokrokkal lepett kaszálórétek rehabilitációja, a Nagy-fenéken lévő fűzbokrokkal lepett kaszálórétek rehabilitációja (cserjeirtás, szárazzás, kaszálás).

IRODAHELYISÉGEK

- A Dél-Borsodi Természetvédelmi Tájegység irodaépülete Tiszaújvárosban (Dél-Borsodi Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintézők, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

38. Szárnyékerdők és galériaerdők telepítése 25 hektáron.
52. A Tájvédelmi Körzetben lévő folyómedrekben kialakult mocsarak összekötése, egyedi vízviasszatartásuk megoldása zsilipekkel, vízkormányzó rendszer kialakítása, belvizek leeresztésének szakaszolása, külső víz bevezetésének biztosítása a Tiszából, illetve a Hernádból.
66. A Nyírerdő Rt-től átvett nemesnyaras és akácos erdőállományok faállomány cseréje őshonos fajokra 200 hektáron.
68. Tiszaluci Holt-Tisza rekonstrukciója, a jelentősen feliszapolódott mederszakaszokról az iszap részleges eltávolításával 1500 méter hosszban, keresztgátakon lévő átereszek vízátbocsátó képességének növelése a vízáramlás biztosítása érdekében.

Forrás: Regionális Operatív Programok, Észak-Magyarországi Operatív Program

99. Tanösvények kialakítása a Tájvédelmi Körzetet „keretező” gáton, az Inérháti üres gátórházat pihenőhelyként használva.

Forrás: Egyéb

50. Taktaköz ÉTT program beindítása 20.000 hektáron.

3.5.3. NATURA 2000 területek

KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK

- Bodrogzug - Kopasz-hegy - Taktaköz KMT (részben ANPI terület)
- Borsodi-sík KMT
- Kesznyéten KMT

KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

- Girincsi Nagy-erdő KTT
- Hejőmente KTT
- Mezőcsáti Rigós KTT
- Tiszakeszi-morotva KTT

- Borsodi-Mezőség KTT
- Kesznyéteni Sajó-öböl KTT

3.6. Dél-Hevesi Természetvédelmi Tájegység

3.6.1. Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSA: 1993

TERÜLETE: 13 377,6 HEKTÁR

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyionkezelésében: 31,8%

Elérendő tulajdoni aránya: 50 %

Vagyionkezelési arányok

- Nem állami: 63,5%
- Más állami: 4,7%
- Bükki Nemzeti Park Igazgatóság: 31,8 %
- Haszonbérbe adott: 3470,9 hektár
- Haszonbérlok száma: 33

A Tájvédelmi Körzet a Tisza-völgy, illetve a Mátra között terül el. Földrajzi fekvéséből következően a természeti adottságok (pl. talajok, klíma, növényzet) átmeneti vonása is.

A térség egyik legmarkánsabb növényzeti típusát a szikesek adják, melynek kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak az emberi hatások. A szikesek a változatos mikrodomborzatnak megfelelően mozaikos élőhelyeket alkotnak. A szikes laposok („fertők”) zsiókás, sziki harmatkásás, hernyópázsitos mocsaraiban és rétjein él a kistűzgyep, a sziki here és a sziki boglárka. Legkiterjedtebbek a cickóros és az ürmös sziki gyepek, melyeket hagyományosan legeltetéssel hasznosítanak. Érdekes még kiemelni egy értékes növénytársulást: a sziki erdőpuszta-rétet, melynek legértékesebb állományai a dormándi Nagy-Hanyiban találhatóak.

Az évszázadok során jelentősen átalakított táj és a folyamatosan változó tájhasználat ellenére fajokban gazdag a térség állatvilága is. A szikesek jellemző futóbogarai a széles fémfutó és a lapos futonc, míg a sokpontos tarfutó és a nagy selymesfutrinka számos élőhelytípusban is előfordul. A nappali lepkék szempontjából, szerkezetileg az „erdőssztyepp-jellegű” bokros, ezüstfás gyepterületek, a kisebb erdőfoltok, a nyílt, fátlan gyepek és a szikes mocsár élőhelytípusok a legjelentősebbek.

A kétélűeket az időszakosan vízzel borított részekben találjuk meg legnagyobb számban.

A Tájvédelmi Körzet legjelentősebb természeti értékeit az itt élő ritka és veszélyeztetett madárfajok jelentik. A terület kiemelkedő madártani értékei miatt bekerült a Fontos Madárélőhelyek (IBA) jegyzékébe. A hazánkban észlelt 368 faj közül a Tájvédelmi Körzetben eddig 259 madárfajt sikerült megfigyelni! Megtalálhatóak itt a jellegzetes pusztai fészkelő fajok: a szalakóta, az ugar-tyúk, a parlagi sas, a kerecsensólyom és a hamvas rétihéja. A terület legféltettebb kincse az itt élő túzok-állomány. Vonulási időszakban a vízzel borított területeken partimadarak tömegei lelnek biztos táplálkozó- és pihenőhelyre, téli időszakban pedig rétisások jelennek meg nagy számban.

Az emlősök közül legnagyobb értéket a térségben élő vidra, a vadmacska és a molnárgerénya jelenti.

TERÜLETEN TALÁLHATÓ TERMÉSZETVÉDELMI INFRASTRUKTÚRA

- Betekintők: 3 db

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület turisztikai célú látogatásáról napjainkban gyakorlatilag nem beszélhetünk, a régió turizmusa a Tisza-tóra irányul. Éves szinten néhány célzott szakmai útra érkező csoport látogatja meg a Tájvédelmi Körzetet, ennek mértéke nem haladja meg a 200 főt.

A TÁJVÉDELMI KÖRZET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Vizesélőhely-rekonstrukció, I. ütem: vízvisszatartás a lecsapolt pélyi Ludas mocsár helyreállítás érdekében 70 hektár kiterjedésben. Eredményként az egykori mocsári élővilág újra kialakult a területen.
- Vizesélőhely-rekonstrukció, II. ütem: pélyi Ludas vizesélőhely-rekonstrukció megfelelő vízszintjének biztosítása, Jánosi-rész, Telki-dűlő árasztása, mocsarak vízellátásának biztosítása (30 hektár nyílt vízfelület, a rekonstrukció 2000 hektár terület vízháztartására volt pozitív hatással).
- Tűzokkíméleti terület kialakítása: Sarud település határában olyan saját kezelésű zárt terület kialakítása, melyen a mezőgazdasági munkák csak a tűzokok számára megfelelő élőhelyek kialakítása érdekében történnek. Fészkelő- és táplálkozóhelynek ugarokat, kevés lucernát és őszi kalászosvetéseket alakítunk ki, a téli táplálék biztosítására pedig repcetáblát. A területre vezető utak sorompókkal zártak, a megfigyelést betekintők segítik. A terület kiterjedése 500 hektár, megvalósítása a tűzokvédelmi Life program keretében.
- Élőhely-rekonstrukciós program: fa és cserjeállomány pótlása a pélyi szikesek területén; gyeprekonstrukció Jászivány, Templom-dűlőn; a teresztris nád terjedésének és a gyomosodás visszaszorítása a pélyi szikesek és tarnaszentmiklósi Hamvajárás, illetve Bogárzó, Nagy-Hanyi dűlő területén, cserjeirtás a pélyi Ludas területén; szántó-gyep konverzió a Rakottyás-dűlőben.
- Tájvédelmi körzet I. ütemű bővítése: 2005-ben dél-heves déli és nyugati régiójában 5.200 hektár értékes terület került természetvédelmi oltalom alá.
- A Tájvédelmi Körzet II. ütemű bővítésének előkészítése: 2007-ben területi egyeztetéseket lefolytatása, 2008-ban a tárcaközi egyeztetések lezajlottak. Eredményként dél-heves keleti régiójában 2500 hektár értékes terület kerül természetvédelmi oltalom alá.
- A Hevesi-sík Érzékeny Természeti Terület kialakítása. A program 2002 évtől működik a dél-hevesi régióban, mely támogatási rendszerhez a gazdálkodók önkéntes alapon csatlakozhatnak. A 2004 – 2009-es támogatási ciklusban mintegy 100 gazdálkodó közel 10,000 hektár területtel csatlakozott a támogatási programhoz, amely a támogatható területek több mint negyede. A területen a program indulásától folyik annak biotikai monitoringja is.
- A tűzok védelme Magyarországon elnevezésű LIFE program keretében tűzokkíméleti terület kialakítása, valamint a faj védelméhez kapcsolódó monitoring programok végrehajtása folyik

- A kék vércse védelme a Pannon régióban elnevezésű LIFE program keretében erdők, facsoportok telepítése, műfészek-telepek kialakítása, valamint a fajhoz kapcsolódó monitoring programokban való részvétel folyik a területen
- A kerecsensólyom védelme a Kárpát-medencében elnevezésű LIFE program keretében veszélyes légvezeték-szakaszok szigetelése, mesterséges fészkelőhelyek kialakítása, illetve a fajhoz kapcsolódó monitoring-tevékenységek folynak a területen.

IRODAHELYISÉGEK

- A Dél-Hevesi Természetvédelmi Tájegység irodája Tepélypusztán az Agrofűzes Rt-vel és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület együttműködésével 1995. áprilisában kialakítva, mely Tepélypusztai Természetvédelmi Központként is funkcionál. (Dél-Hevesi Természetvédelmi Tájegység Természetvédelmi Tájegység ügyfélszolgálati irodája, a természetvédelmi kezeléssel kapcsolatos ügyintéзések, hatósági ügyek véleményezése, raktár technikai helyiségekkel).

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

5. Pély Ludas III. ütem táj- és vizesélőhely-rehabilitáció (vízviisszatartás, fás vegetáció – faszorok, facsoportok – visszaállítása).
6. Légvezetékek cseréje földkábelre a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területén: 10,1 km légvezeték kiváltása.
35. Élőhely-megőrző mezőgazdálkodás megvalósítása legeltető állattartás visszaállításával és gyepek helyreállításával a Hamvajárási területegységben.
36. Tűzokkíméleti terület kialakítása, fészkeléshez, dűrgéshez, átteleléshez szükséges kultúrák kialakítása, terület lezárása a zavartalanság biztosítása érdekében, tűzok-visszatelepítés feltételrendszerének kialakítása Sarud és Poroszló község határárokban.
53. Fa- és cserjefajok (erdőnek nem minősülő facsoportok szárnyékerdők) telepítése, szántók visszagyepesítése.

3.6.2. Erdőtelki arborétum természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1950

TERÜLET: 7,26 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: -

Elérendő tulajdoni aránya: a jelenlegi megfelel a természetvédelmi céloknak

Vagyonkezelési arányok

- Más állami: 100 %

Az erdőtelki pusztát 1691-ben Buttler János, az egri vár kapitánya királyi adományként kapta meg. Dr. Kovács József 1913-ban vette át a birtok irányítását, aki szenvedélyes gyűjtőmunkával kezdte meg a kastélykert átalakítását. A kert gyűjteménye – 350 növényfajjal, -fajtaival – az 1920-as, 1930-as évekre már országos hírnek örvendett. Az arborétum gazdagságát jelzi, hogy ezen a kis területen jelenleg 1200-nál is több fa, cserje és évelő növény képviseli a különböző földrészek flóráját. A kert fenyőkből, tölgyekből, juharokból, vadgesztenyéből, puszpángokból és különleges évelő dísznövényekből szép gyűjteménnyel rendelkezik. Az egyetlen töről fakadt *nehézszagú boróka* Magyarország legnagyobb példányai közé tartozik. Szépek a *páfrányfenyők*, az *ezüsttörzsű fenyő* és a nagymagvú *kaliforniai tiszafa*. Az egyik növénykülönlegesség a *szillevelű gumifa*, amelyből mindkét nembeli egyed megtalálható itt.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

Évi 7500-8000 fő látogató fordul meg a területen.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- Az arborétum területének 3 hektáros bővítése
- Díszfaiskola kialakítása
- Arborétum faállományának bővítése
- Tó kialakítása

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

110. A vagyonkezelő Károly Róbert Főiskola fejlesztéseiben való szakmai részvétel.

3.6.3. Erdőtelki égerláp természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1989

TERÜLET: 18,11 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében: 94,26%

Elérendő tulajdoni aránya: 100 %

Vagyonkezelési arányok

- Nem állami: 0,23 (1,29%)
- Más állami: 0,8ha (4,44%)
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság: 94,26%
- Haszonbérbe adott: -

Az Erdőtelki Arborétum közvetlen szomszédságában található terület védetté nyilvánításának célja az Alföldön mára megritkult éger- és fűzlápi, valamint a mocsári tölgyes növénytársulások élővilágának megőrzése volt. Az égerláp területén ered a Hevesi-sík egyik jelentős patakja, a Hanyi-ér, amely az értékes erdőtársulások vízutánpótlását is biztosítja. Bár az égeres fajkészlete szegényes, az erdő megjelenése, a „lábás égerfáknak” köszönhetően visszaidéz valamit az Alföld eredeti természeti képéből. Az égeres és a Hanyi-ér természetvédelmi szempontból legértékesebb növényfajai a mocsári gólyahír, a vízmelléki csukóka és az erdei káka. A Hanyi-ér és az égerláp, mint vizesélőhely, fontos kételtű szaporodóhely. Gyakori faj a vöröshasú unka és a zöld varangy, de előfordul a tarajos götte és a mocsári béka is. A terület madártani értékét az égeres szegélyein, a cserjeszintben és a bolygatott, cserjésedő gyepekben, valamint magaskórós élőhelyen költő, fészkelő énekesmadár-közösség jelenti.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület látogatottságáról nincsenek mért adatok, becslések szerint évi 50 fő szakmai közönség látogatja.

IRODAHELYISÉGEK

- A Dél-Hevesi Természetvédelmi Tájéegység irodája Tepélypusztán.

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

101. A szervesanyag-bemosódás, valamint a terület további kiszáradásának megakadályozása a meglévő vízelvezető csatornák átalakításával, megszüntetésével.

3.6.4. Kerecsendi Erdő természetvédelmi terület

VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁS: 1959

TERÜLET: 119,62 HEKTÁR

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában: -

Elérendő tulajdoni aránya: 99,34%

Vagyongazdálkodási arányok

- Nem állami: 0,66%
- Más állami: 99,34%

A Kerecsendi-erdő a Bükkalja nyugati peremén található, ahol a hegység előtere az Alföldre simul. A Zólyomi Bálint vezette kutatócsoport az 1950-es években „talált rá” a Laskó-patak teraszán fekvő erdőre, amely akkor a fátlan löszplatók eredeti erdőtípusának a „hiányzó láncszemét” jelentette. Az erdő feltérképezésekor ez az unikális erdőállomány vált a tatárjuharos lösztölgyesek „locus classicus”-ává, és mindmáig ez hazánk legnagyobb és legtermészetesebbnek ítélt alföldperemi lösztölgyese.

Az erdőállományokat elválasztó nyiladékokban számos dombvidéki erdőssztyepp faj maradhatott fenn. Ilyenek például a nagyzezerjófű, a pusztai meténg, a Janka-tarsóka, a tavaszi hérics, az epergyöngyike és a macskahere.

A terület állatvilága szintén átmeneti jelleget mutat, a hegylábperemi területek és az alföldi, nyílt élőhelyek között. Az idős fák és a dús színteztettség kedvező létfeltételeket biztosít a gazdag rovarvilágnak. A dombvidéki tölgyesek ritkulóban lévő feltűnő „bogár-óriásai”-nak, a szarvasbogárnak és a nagy hőscincérnek erős populációi élnek az erdőben. A nyiladékok bogánccsal benőtt szegélyein él a védett magyar virágbogár. A terület egyik nem feltűnő, de annál értékesebb lepke-kuriózuma az Európai Unió jogszabályokkal védett, posztglaciális reliktumnak tartott magyar fésűsbagolylepke, melynek hernyói az erdőben gyakori tatárjuhar és mezei juhar cserjéken fejlődnek. A tavasszal tömeges odvas keltikén él a kis apollólepke hernyója, melynek itteni populációja maradvány jellegű.

TERÜLET LÁTOGATOTTSÁGÁRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK

A terület látogatottságáról nincsenek mért adatok, becslések szerint évi 500 fő (főként szakmai közönség) látogatja.

A TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET MEGALKULÁSA ÓTA MEGVALÓSULT FŐBB FEJLESZTÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK

- A terület őrzése a falopások megakadályozása érdekében.

IRODAHELYISÉGEK

A Dél-Hevesi Természetvédelmi Tájéegység irodája Tepélypusztán.

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

102. A területen az erdőállomány természetességi állapotának megőrzése, illetve helyreállítása érdekében végzett beavatkozások (kis területű lécek kialakítása, újulat gondozása, nyiladékok karbantartása).

3.6.5. NATURA 2000 területek

KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK

- Hevesi-sík KMT

KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK

- Poroszlói szikések KTT
- Kétútközi-legelő KTT
- Nagy-Hanyi KTT
- Kerecsendi Berek-erdő - Lógó-part KTT
- Pusztafogacs KTT
- Nagy-fertő - Gulya-gyep - Hamvajárás szikes pusztái KTT
- Pélyi szikések KTT

4. Több védett területet érintő tervezett fejlesztések

Forrás: Környezet és Energia Operatív Program

26. Az Európai Környezeti Tájékoztató és Megfigyelő Hálózat (EIONET) magyarországi fejlesztése: az INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe –Európai Térbeli Információs Infrastruktúra) irányelv bevezetése és gyakorlati alkalmazása az e-környezetvédelem területén (nem támogatott partnerként).
31. Gémeskutak rekonstrukciója a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területeken (Bükk Nemzeti Park: 4db, Mátrai Tájvédelmi Körzet: 14db, Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet és Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet: 11db, Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület: 3db., Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet: 20 db, Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet és Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet: 22 db.).
33. Műfészkek, mesterséges fészkelőhelyek kihelyezése.
34. Elektromos szabadvezetékek egy részének biztonságosabbá tétele a teljes működési területen.
104. BNPI központi iroda, illetve központok környezetbarát energiaellátásának megoldása.

Forrás: HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013

18. Természetvédelmi szempontú gyepgazdálkodási technológiák bevezetése a Bükki Nemzeti Park és a Mátrai Tájvédelmi Körzet védett területein, természeti értékeket és természetvédelmi tevékenységet bemutató és népszerűsítő program végrehajtása (kiadványok, tájékoztató anyagok, ismeretterjesztési tevékenység fejlesztése, Mátrai Tájvédelmi Körzet monográfia kiadása, Bükki Nemzeti Park fotóalbum kiadása, mobil kiállítások fejlesztése, természetvédelmi periodika folytatása, Szeletanösvény felújítása).
16. Tanösvények, határ menti természetvédelmi és látogatói infrastruktúra, valamint élettelen természeti értékek fejlesztése: Függő-kői rehabilitált bányából induló tanösvény befejezése, Sámsonháza tufabánya – Buda-hegy – Vár-hegy elkészült földtani, kultúrtörténeti objektumait összekötő tanösvény kiépítése, 9-12 km-es határsáv tanösvény kialakítása leágazási lehetőséggel a szlovák oldalra Ipolytarnócon, monográfiák, szóróanyagok kiadása.

Forrás: SEE (South East Europe Programme 2007 – 2013)

49. Természetvédelmi kezelések hatásainak monitorozása a kárpáti régióban lévő nemzeti parkoknál.
90. Nemzetközi szakmai együttműködés kialakítása a felszín alatti ivóvíz készletek védelmének és fenntartható hasznosításának elősegítésére.

Forrás: LIFE+

105. Szalakóta védelme Északkelet-Magyarországon.
106. Denevérek védelme az Északkelet-Magyarországi Régió területén: mesterséges üregek (bányatárók, borospincék) denevérállományának védelme.

Védelemre tervezett területek felmérése, védetté nyilvánítása

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a 2008-2013 közötti időszakban a védetté nyilvánítási folyamat befejezését tervezi 16.543 hektáron. Védelemre tervezett területeink az alábbiak:

1. Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet bővítés, II. ütem	2.533 hektár
2. Szilvásvárad Aszaló-hegy természetvédelmi terület	188 hektár
3. Gyöngyösi Sárhegy természetvédelmi terület bővítés	209 hektár
4. Bükki Nemzeti Park bővítése	1.211 hektár
5. Nagyvisnyói kőfejtők természetvédelmi terület	14 hektár
6. Nagylóci Kőhegy természetvédelmi terület	42 hektár
7. Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet bővítés	55 hektár
8. Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet bővítés	1.132 hektár
9. Mátraverebélyi Kőszirt-hegy és Meszes-tető természetvédelmi terület	859 hektár
10. Hollókői Tájvédelmi Körzet bővítés	52 hektár

<i>11. Maconkai-rét természetvédelmi terület</i>	3 hektár
<i>12. Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet bővítés</i>	467 hektár
<i>13. Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet bővítés</i>	523 hektár
<i>14. Mátrai Tájvédelmi Körzet bővítés</i>	5.237 hektár
<i>15. Ipoly-menti Tájvédelmi Körzet</i>	3.952 hektár
<i>16. Etesi Fás-legelő természetvédelmi terület</i>	68 hektár
Összesen:	16.545 hektár

5. A tervezett fejlesztések összefoglaló táblázata

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
1	Gyeprekonstrukció a Bükki Nemzeti Park védett és védelemre tervezett területein (254 hektár, ebből 20 hektár vásárlás)	90 000	KEOP	Bükki Nemzeti Park
2	Cserjésedő gyepek rekonstrukciója („Gyeprekonstrukció a Bükki Nemzeti Park védett és védelemre tervezett területein” című pályázat részeként)	21 000	KEOP	Tardi legelő természetvédelmi terület
3	Rétrekonstrukció és élőhelykezelés a Mátrai Tájegység védett és Natura 2000 területein 168 hektáron	50 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
4	Dél-borsodi Tájegység komplex élőhelyrehabilitációs program, II. ütemének megvalósítása (vizesélőhelyrekonstrukció, fás vegetáció visszaállítása 5 hektáron, 50 hektár szántó visszagyepesítése)	331 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
5	Pély Ludas III. ütem táj- és vizesélőhely-rehabilitáció (vízviszatarthatás, fás vegetáció – fasorok, facsoportok – visszaállítása)	137 000	KEOP	Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet
6	Légvezetékek cseréje földkábelre a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területén: 10,1 km légvezeték kiváltása	242 000	KEOP	Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet
7	Légvezetékek cseréje földkábelre a Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet területén, 8,3 km hosszban.	165 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
8	Bükki barlangok megőrzését, természeti állapotának helyreállítását szolgáló beruházások, 1. ütem	104 000	KEOP	Bükki Nemzeti Park
9	Hollókői hagyásfás legelő rehabilitációja 19 hektáron	5 800	KEOP	Hollókői Tájvédelmi Körzet
10	Elektromos szabadvezetékek madarakra veszélyes tartóoszlopainak szigetelése a BNPI működési területén, 1. ütem (Bükkalja déli előterében középfeszültségű vezetékszakaszmadárvédelmi szempontból történő szigetelése 30,4 km hosszban)	21 000	KEOP	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
11	Denevérvédelmi szempontból jelentős földalatti mesterséges üregek omlás elleni biztosítása: Antal-táró – omlás és gázveszély elhárítása	34 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
12	Kételtű átjárók létesítése a BNPI működési területén (Bogács halastó, Felsőtárkány Szikla-tavak és Oldalvölgyi-tavak)	23 000	KEOP	Bükki Nemzeti Park
13	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület turisztikai fejlesztése, II. ütem: étterem, kiállítás, miocén bemutatóerdő kialakítása, szennyvízelvezetés a községi szennyvízcsatornahálózatra való rácsatlakozással, ősszállatos játszótér és lombkorona tanösvény kialakítása	699 000	ÉMOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
14	Nógrádi bányák rehabilitációja I. ütem, Nagy-bánya és belőle nyíló másik bánya földtani alapszervényének megóvása	60 200	KEOP	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet
15	Bükki Nemzeti Park Északi Kapu Látogatóközpont kialakítása Szilvásváradon	680 000	ÉMOP	Bükki Nemzeti Park

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
16	Tanösvények, határ menti természetvédelmi és látogatói infrastruktúra, valamint élettelen természeti értékek fejlesztése: Függő-kői rehabilitált bányából induló tanösvény befejezése, Sámsonháza tufabánya – Buda-hegy – Vár-hegy elkészült földtani, kultúrtörténeti objektumait összekötő tanösvény kiépítése, Tarnavidéki Tájvédelmi Körzetben tanösvény létesítése, Mátrai Tájvédelmi Körzet monográfia és Bükk Nemzeti Park fotóalbum kiadása, szóróanyagok készítése.	130 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
17	Mátrai Természetvédelmi Tájégség Látogató -és Közönségszolgálati Központjának kialakítása Mátrafüreden	650 000	ÉMOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
18	Természetvédelmi szempontú gyepgazdálkodási technológiák bevezetése a Bükk Nemzeti Park és a Mátrai Tájvédelmi Körzet védett területein, természeti értékeket és természetvédelmi tevékenységet bemutató és népszerűsítő program végrehajtása (kiadványok, tájékoztató anyagok, ismeretterjesztési tevékenység fejlesztése, mobil kiállítások fejlesztése, természetvédelmi periodika folytatása, Szeleta-tanösvény felújítása).	113 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
19	Baglyaskő Bemutatóközpont és iroda létesítése a tervezett Nógrád–Novohrad Geopark részeként.	130 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet
20	Felsőtárkányi Erdei Iskola bázis fejlesztése	50 000	KEOP	Bükk Nemzeti Park
21	Ipoly-vízgyűjtő vizesélőhelyeinek a Víz Keretirányelv elvárásai és a természetvédelmi célkitűzések szerinti biotikai femérése, védett növény- és állatfajok közös jegyzékének kidolgozása, veszélyeztető tényezők, szennyező források azonosítása, javaslatétel megszüntetésükre, védelmi intézkedések megvalósítása	130 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet
22	A Hidegkúti fáslegelön állattartó létesítmények (nyári szállás karámrendszerrel, kútfelújítás, takarmánytároló, gulyásszállás) kialakítása a legeltető marhatartás fejlesztése érdekében	20 000	KEOP	Bükk Nemzeti Park
23	Állattartó létesítmények kialakítása (karámrendszer, kútfelújítás, nyári szállás, trágyatároló, birkafürösztő) a legeltető állattartás fejlesztése érdekében a Tardi-legelőn (juh, kecske, ló, marha)	41 000	KEOP	Tardi legelő természetvédelmi terület
24	Legeltetés feltételeinek (földút helyreállítása, nyári szállás, karám, ellető és szénatároló kialakítása, itatóhely-csordakút építése, villanypásztor) megteremtése a Parádi legelőn	23 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
25	Bükk barlangok megőrzését, természeti állapotának helyreállítását szolgáló beruházások 2. ütem	80 000	KEOP	Bükk Nemzeti Park
26	Az Európai Környezeti Tájékoztató és Megfigyelő Hálózat (EIONET) magyarországi fejlesztése: az INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe –Európai Térbeli Információs Infrastruktúra) irányelv bevezetése és gyakorlati alkalmazása az e-környezetvédelem területén	nem támogatott partnerként	KEOP	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
27	Hagyományos művelésű gyümölcsösök génmegőrzési célú rekonstrukciója	80 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Bükk Nemzeti Park
28	Borsodszentgyörgy, Palina gyümölcsös és gyepek rehabilitációja génmegőrzési céllal 14 hektáron (cserjeirtás, szárzúzás, őshonos fajták újratelepítése)	9 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
29	Tájjellegű gyümölcsfajtákból álló szórványgyümölcsösök felújítása génmegőrzési céllal 2 hektáron	6 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Lázbérci Tájvédelmi Körzet
30	Földtani és denevérvédelmi szempontból jelentős földalatti mesterséges üregek omlás elleni biztosítása, rehabilitációja: Gyöngyösoroszi – Száka-csurgói-tározó és Pásztó – Kistölgyes-bérci-tározó	90 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
31	Gémeskutak rekonstrukciója a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területeken (Bükk Nemzeti Park: 4db, Mátrai Tájvédelmi Körzet: 14db, Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet és Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet: 11db, Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület: 3db., Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet: 20 db, Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet és Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet: 22 db.)	38 000	KEOP	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
32	Varbói tó mellett kétélűútjáró kialakítása	48 000	KEOP	Bükk Nemzeti Park
33	Műfészkek, mesterséges fészkelőhelyek kihelyezése	40 000	KEOP	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
34	Elektromos szabadvezetékek egy részének biztonságosabbá tétele a teljes működési területen	33 000	KEOP	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
35	Élőhely-megőrző mezőgazdálkodás megvalósítása legeltető állattartás visszaállításával és gyepek helyreállításával a Hamvajárási terület egységben	102 500	KEOP	Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet
36	Tűzokkíméleti terület kialakítása, fészkeléshez, dűrgéshez, átteleléshez szükséges kultúrák kialakítása, terület lezárása a zavartalanság biztosítása érdekében, tűzok-visszatelepítés feltételrendszerének kialakítása Sarud és Poroszló község határárokban	33 000	KEOP	Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet
37	Tűzokkíméleti terület kialakítása Mezőnagymihály és Szentistván község határárokban, fészkeléshez, dűrgéshez, átteleléshez szükséges kultúrák kialakítása, terület lezárása a zavartalanság biztosítása érdekében, tűzok-visszatelepítés feltételrendszerének kialakítása	33 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
38	Szárnyekerdők és galériaerdők telepítése 25 hektáron	24 000	KEOP	Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet
39	Rejteki kutatószállás fejlesztése	140 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Bükk Nemzeti Park
40	Vizes élőhelyek rekonstrukciója: Salgótarján, Medves-fennsíki tavak (1 hektár) a vízfelület állandóságának biztosítása a rence állományának fenntartása és kétélű-szaporodóhely fenntartása céljából; Középbánya (1,5 hektár) balesetveszély és adventív fajok jelenlétének megszüntetése a természetes flóra- és faunaszerkezet visszaállítása céljából	20 000	KEOP	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet
41	Földtani természeti értékeket képviselő nógrádi bányák rehabilitációja II. ütem részeként a Nyárjapusztai-homokbánya rehabilitációja, bányászati tájrendezés végrehajtása: bányaterület biztonságossá tétele (maradó rézsűk kialakítása, védőkorlátok kihelyezése), hulladék elszállítása, tereprendezés, földtani bemutatóhely kialakítása	32 000	KEOP	Márkházapusztai fás-legelő

A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG HATÉVES FEJLESZTÉSI TERVE (2009-2014)

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
42	A Bükk fennsíkon, illetve a Borsodi-Mezőségben hosszú távon tartani tervezett saját állatállomány számára teletelő helyül szolgáló állattartó telepek, a Forrai és Barzsó tanya megvásárlása Gelej községhatárában	72 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
43	Tanyák felújítása négy helyszínen (Forrai tanya, Barzsó tanya, Batúz tanya, tiszadorogmai csatornaórház)	122 500	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
44	Területvásárlás, rétrekonstrukció és élőhelykezelés a természetvédelmi terület védelemre tervezett egységein 66 hektáron	13 000	KEOP	Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület
45	Minősített Erdei Iskola program és szálláshely kialakítása, hozzá csatlakozó bronzkori telep részen (pilinyi kultúra) kézműves tevékenységek (ékszerkészítés, bronzöntés, kerámiakészítés, a helyi lakosság által természetundó ősi gabonafélékből bronzkori lepénysütés) gyakorlásának, valamint a terület kavics-konglomerátum rétegéből pattintott kőszerszámok készítése lehetőségének megteremtésével	510 000	ÉMOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
46	Inváziós és idegenhonos növényfajok visszaszorítása, a természetvédelmi szempontból legértékesebb cserjésedő gyepeken a cserjésedés megállítása Sánta, Dédestapolcsány, Bánhorvát és Uppony községhatárokon 70 hektáron	21 000	KEOP	Lázberci Tájvédelmi Körzet
47	40 darabos bivalycsorda alapítása a vizesélőhelyek kezelése céljából Mezöcsát, Tiszabábolna, Mezőnagymihály és Szentistván községhatárokon.	84 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
48	Cserhádi száraz- és félszáraz gyepek, valamint vizesélőhelyek rehabilitációja és rekonstrukciója Sámsonháza, Buják, Kozárd, Csécsé, Ecség, Márkháza, Mátraszőlös, Pásztó községhatárokon 250 hektáron	264 000	KEOP	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet
49	Természetvédelmi kezelések hatásainak monitorozása a kárpáti régióban lévő nemzeti parkoknál	150 000	SEE	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
50	Taktaköz ÉTT program beindítása 20.000 hektáron	4 000	Egyéb	Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet
51	Élőhelyrekonstrukció erdőterületeken: akác visszaszorítása Tepke, Középhegy, Magashegy, Bézma fokozottan védett területein bokorerdők, melegkedvelő tölgyesek, sziklai cserjések védelme érdekében 70 hektáron	70 000	KEOP	Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet
52	A Tájvédelmi Körzetben lévő folyómedrekben kialakult mocsarak összekötése, egyedi vízvisszatartásuk megoldása zsilipekkel, vízkormányzó rendszer kialakítása, belvizek leeresztésének szakaszolása, külső víz bevezetésének biztosítása a Tiszából, illetve a Hernádból	158 000	KEOP	Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet
53	Fa- és cserjefajok, erdőnek nem minősülő facsoportok, szárnyékerdők telepítése, szántók visszagyepesítése	79 000	KEOP	Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet
54	A természetvédelmi kezelést segítő géppálmány beszerzése (traktor és adapterei szárzúzáshoz, kaszáláshoz, bálázáshoz, szántók műveléséhez)	60 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
55	Állatállomány telepítése (100 db szarvasmarha) a nógrádi védett természeti területek kezelésének elősegítése céljából	53 000	KEOP	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet
56	Láprekonstrukció, a felhalmozódott szervesanyag eltávolítása Sánta községhatárban 5 hektáron	1 000	KEOP	Lázberci Tájvédelmi Körzet
57	Élőhelyrekonstrukció erdős területeken: erdők nem őshonos illetve tájidegen fafajainak őshonos fajokra cserélése, szerkezet átalakítása 60 hektáron	60 000	KEOP	Bükk Nemzeti Park

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
58	Hegyi és hegylábi rétek kezelése, természetvédelmi kezelési módszerek kidolgozása a hagyományos gazdálkodási formák integrálásával és újjáélesztésével.	600 000	LIFE+	Bükk Nemzeti Park
59	A lágyszárú növényzet - főként nád - téli fagyban történő levágása, a területről való elszállítása. A sarjadzva növő nyírek, nyarak és rekettyefüzek szintén fagyon történő ritkítása. A környező erdőrészek érintetlenségének, de legalábbis erős záródásának fenntartása	1 000	Egyéb	Siroki Nyírjes-tó természetvédelmi terület
60	Temészetkímélő gazdálkodási módszerek kidolgozása és végrehajtása a Bükk Nemzeti Park Natura 2000-es erdőterületein.	600 000	LIFE+	Bükk Nemzeti Park
61	Nemzetközi jelentőségű földtani alapszervény és hozzá kapcsolódó feltárások, felhagyott kőbányák letisztítása, tematikus táblák kihelyezése az ipolytarnóci tanösvényeken	15 500	KEOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
62	Gyepterületek rekonstrukciója a Tájvédelmi Körzet területén 30 hektáron	24 000	KEOP	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet
63	Váraszó, Verőlapai-tó rehabilitációja 1 hektáron (vízbevezető és elvezető árok karbantartása, vízviasszatartó zsilib rekonstrukciója, iszap kotrása, megfelelő vízszint biztosítása)	14 000	KEOP	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet
64	Védett és veszélyeztetet gerinctelen fajokban gazdag felszáráz gyepek rekonstrukciója, tűzmegeelőző sávok kialakítása Borsodbóta község határában 30 hektáron	18 000	KEOP	Lázberci Tájvédelmi Körzet
65	Az Északerdő Rt-től átvett akác és nemesnyaras erdő területek faállomány cseréje őshonos fajokra 120 hektáron	120 000	KEOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
66	A Nyírerdő Rt-től átvett nemesnyaras és akác erdőállományok faállomány cseréje őshonos fajokra 200 hektáron	15 000	KEOP	Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet
67	Akácok szerkezetátalakításának megkezdése őshonos fajokra 18 hektáron	20 000	KEOP	Lázberci Tájvédelmi Körzet
68	Tiszaluci Holt-Tisza rekonstrukciója, a jelentősen feliszapolódott mederszakaszokról az iszap részleges eltávolításával 1500 méter hosszban, keresztgátakon lévő átereszek vízártócsató képességének növelése a vízáramlás biztosítása érdekében	300 000	KEOP	Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet
69	Az Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület határáról a felső parkolóig terjedő 20KV-os légvezeték kiváltása földkábelre 3 km hosszban. A probléma 1995, az Európa Diploma odaítélése óta porondon van. Részben a világhírű területhez méltatlan tájképromboló hatás, részben pedig a terület védettségéből fakadóan elszaporodott védett madárállományt ért halálos áramütések gyakorisága miatt indokolt a projekt végrehajtása	70 000	KEOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
70	Cápa fogás lelőhely őslénytanai ásatásainak folytatása, feldolgozása és levédése, tudományos publikálása.	110 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
71	Földtani természeti értékeket képviselő nógrádi bányák rehabilitációja II. ütem - Salgótarján: Eresztvényi bányák és meddőhányók, Magyarbánya meddőhányója	290 400	KEOP	Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet
72	Szent István-barlang bemutató útvonal rekonstrukció	200 000	ÉMOP	Bükk Nemzeti Park
73	Szent István-barlang lámpaflóra mentesítése	75 000	KEOP	Bükk Nemzeti Park
74	Irodahelység kialakítása Dédestapolcsányban	18 000	Egyéb	Lázberci Tájvédelmi Körzet

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
75	Geológiai tanösvény öslénytani ásatásainak folytatása, feldolgozása és levédése, tudományos publikálása.	130 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
76	Kutatóház fejlesztése: a tervezett Nógrád-Novohrad Geopark szakmai központjának kialakításához szakkönyvtár létrehozása, nemzetközi szakirodalom beszerzése, digitalizálás. Nemzetközi konferencia szervezése.	130 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
77	Élőhely-rekonstrukciós program folytatása a Hollókői Tájvédelmi Körzetben.	6 000,- eFt	KEOP	Hollókői Tájvédelmi Körzet
78	Keleti-Kapu Látogató és Oktatóközpont kialakítása Miskolcon	380 000	ÉMOP	Bükk Nemzeti Park
79	Lillafüred Herman Ottó emlékház és a kapcsolódó szolgálati lakás megvásárlása, felújítás, kiállítás berendezése	100 000	ÉMOP	Bükk Nemzeti Park
80	Nemzetközi jelentőségű földtani alapszelvény és hozzá kapcsolódó feltárások letisztítása, tudományos feldolgozása és táblák kihelyezése a hollókői kőbányánál	7 500	KEOP	Hollókői Tájvédelmi Körzet
81	Hollókői Tájvédelmi Körzet bővítésének megvalósulásával a bővített rész személtérakóinak felszámolása, kőfejtések tájrendezése földtani bemutatóhely kiképzéssel	20 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Hollókői Tájvédelmi Körzet
82	A Bél-kő tanösvény fejlesztése	11 000	ÉMOP	Bél-kő természetvédelmi terület
83	Tanösvény fejlesztése, tanösvényismertető füzet kiadása a Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi területen	6 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi terület
84	A kaptárköveket veszélyeztető akác visszaszorítása	3 000	Egyéb	Szomolyai kaptárkövek természetvédelmi terület
85	Az Ipoly-völgye Tájegység Európa Diplomás és Világörökségi területeinek komplex természetvédelmi és bemutatási fejlesztése a Nógrád-Novohrad Geoparkhoz kapcsolódóan. Hollókői Tájházban új kiállítás létrehozása, Parasztfürdő, Mosótavak térségének rekonstrukciója: kultúrtörténeti értékek helyreállítása, bemutatóhelyek kialakítása, Holló – és Palóc tanösvények (4 + 7 km) kialakítása, illegális hulladéklerakó felszámolása, zártkerti gyümölcsös tudományos feldolgozása, rehabilitációs akcióterv elkészítése és kivitelezése, értékes gyümölcsfajták telepítése a zártkertben, szárazon rakott kőfal rekonstrukciója, major takaró fásítása, ősfalu régészeti feltárása rekonstrukciós bemutatóhely kialakítással	160 000	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Hollókői Tájvédelmi Körzet
86	Domoszló, Hegyes-hegy területén akác visszaszorítása 5 hektáron	5 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
87	Gyöngyös, 24-es út (Sás-tó) békaátjáró kialakítása	90 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
88	Hasznosi víztározó mellett kételtű átjáró kialakítása	70 000	KEOP	Mátrai Tájvédelmi Körzet
89	Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi területen akác visszaszorítása 2 hektáron	2 000	KEOP	Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület

A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG HATÉVES FEJLESZTÉSI TERVE (2009-2014)

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
90	Nemzetközi szakmai együttműködés kialakítása a felszín alatti ivóvíz készletek védelmének és fenntartható hasznosításának elősegítésére	30 000	SEE	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
91	A Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet Látogató és Közönségszolgálati Központjának megépítése Tiszababólnán	400 000	ÉMOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
92	Akácos átalakítása őshonos állománnyá saját vagyongazdálkodási erdőterületeken 14 hektáron (akácirtás, fűrés-injektálás, sarjleverés, őshonos állomány telepítése és ápolása)	25 000	KEOP	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet
93	A Sósartyáni Hencse-hegy természetvédelmi terület Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyongazdálkodásba vétele.	36 400	Egyéb	Sósartyáni Hencse-hegy természetvédelmi terület
94	Ipolytarnóci élőhely-rekonstrukciós program folytatása: a terület mozaikosságának megőrzése, szártalan bábakalács élőhelyének rehabilitációja, vizes élőhelyek tényeresének elősegítése és az akác visszaszorítása, az eredeti faállomány újulat megőrzése	13 000	KEOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
95	A Batúz-tanya átépítése fogadó állomássá, természetvédelmi őri lakássá, tanösvény kialakítása a pusztai területeken	160 000	ÉMOP	Borsodi-Mezőség Tájvédelmi Körzet
96	Természetközeli gazdálkodáshoz munkagépek beszerzése és gépszínpadon történő elhelyezésük, szervíz út kialakításával az Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi területen	62 000	KEOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
97	Az „Ostrea” tanösvény felújítása	8 000	Egyéb	Lázbérci Tájvédelmi Körzet
98	Állattartás feltételeinek javítása az Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi területen, állatállomány bővítése (hortobágyi racka) (ellátó épületek kialakítása, állatvásárlás)	46 000	KEOP	Ipolytarnóci Ősmeradványok természetvédelmi terület
99	Tanösvények kialakítása a Tájvédelmi Körzetet „keretező” gáton, az Inérháti üres gátórházat pihenőhelyként használva	30 000	ÉMOP	Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet
100	Öko- és kalandturizmus megvalósítás az alsó bányaszinten - via ferrata utak, gyakorló sziklafal és beülős drótkötél siklópálya, siklóernyő stathely kiépítése a belpátfalvai önkormányzattal együttműködésben, az önkormányzat gesztorságában.	nem támogatott partnerként	ÉMOP	Bél-kő természetvédelmi terület
101	A szervesanyag-bemosódás, valamint a terület további kiszáradásának megakadályozása a meglévő vízvezető csatornák átalakításával, megszüntetésével	47 000	KEOP	Erdőtelti égerláp természetvédelmi terület
102	A területen az erdőállomány természetességi állapotának megőrzése, illetve helyreállítása érdekében végzett beavatkozások (kis területű lékek kialakítása, újulat gondozása, nyiladékok karbantartása)	22 000	KEOP	Kerecsendi Erdő természetvédelmi terület
103	Szent-Anna tó vizes élőhely fejlesztése, rehabilitációja: nádvágás, szukcesszió lassítása illetve megállítása, vízbevezető árkok karbantartása, vízzáró réteg helyreállítása a természetvédelmi szempontból optimális vízmennyiség biztosítása céljából.	66 000	KEOP	Gyöngyösi Sár-hegy természetvédelmi terület
104	BNPI központi iroda, illetve központok környezetbarát energiaellátásának megoldása	400 000	KEOP	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
105	Szalakóta védelme Északkelet-Magyarországon.	600 000	LIFE+	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések

A BÜKKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG HATÉVES FEJLESZTÉSI TERVE (2009-2014)

Sorszám	Tervezett fejlesztés	Becsült költség (eFt)	Forrás	Védett terület
106	Denevérek védelme az Északkelet-Magyarországi Régió területén: mesterséges üregek (bányatárók, borospincék) denevérállományának védelme	600 000	LIFE+	Több védett területet érintő tervezett fejlesztések
107	Szőllőskei erdőt és az ott folyó kutatómunka eredményit bemutató ismertető füzet kiadása	1 500	HU-SK Határmenti Együttműködési Program 2007-2013	Szőllőskei erdő természetvédelmi terület
108	A Szöllőskei erdő területén folyó kutatómunka zavartalanságának hosszú távú biztosítása a terület Bükk Nemzeti Park Igazgatósági vagyonkezelésbe vételével.	jelenleg is állami tulajdon, így nem szükséges forrás bevonása	Egyéb	Szőllőskei erdő természetvédelmi terület
109	A gyalogos turizmus feltételeinek javítása, Szalamandra tanösvény és kilátó kialakítása a dédestapolcsányi önkormányzattal együttműködésben, az önkormányzat gesztorságában.	nem támogatott partnerként	ÉMOP	Lázbérci Tájvédelmi Körzet
110	A vagyonkezelő Károly Róbert Főiskola fejlesztéseiben való szakmai részvétel.	nem támogatott partnerként	KEOP	Erdőtelki arborétum természetvédelmi terület
111	A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériummal történt megállapodásnak megfelelően a kisajátítás végrehajtása, majd az FvM Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet vagyonkezelésébe való átadás	FVM forrásból	Egyéb	Kölyuk-tető természetvédelmi terület
Összesen		12 632 300		